1782.

Copie.

Jeg inforgribelige Erindring er, at pri-
vate Gienboerne for vore private Gienboerne
og vore salige inden Kiøbenhavn; og alle saa of-
fentlige Gienboerne blive offentlige Gienboerne
i Smaalands Lasses Jar: / uden at kiøbe for eller
dan forringes, eller formindskes: og ville, om-
endskiøndt paa denne Dag, forbydes mig at erklære
i Faveur af Ole Olsen.

Kiøbenhavn d 27de Decemb: 1781.

Groth.

Jeg er af den Erindring, at Kirken
intet kiøber mindre i forrige Ole Olsen sin Gaard
brændt; dog ved er ikke saa vidtløftig eller
anden Forfatter, der giver Oplysning af dit Kir-
ken; men ved er kiendt Gienboerne, som ved
Ildebrandet ikke er blevne forringede. Og
forbinder ved at N3, at jeg ikke maatte
at Ord om Bygningen.

Petre-Skandt 1782 den 2den Januar.

Hiorth.

Copiens rigtighed attesteres
Thiele

Höjædle og Höjærværdige

Her Biskop!

Da vi ydmyg underdanigst nyde indbydende Formodning om det ærkestifte Hyrde-Sindelag, og tilbørlige Interesse for vore Sjæles Frelse og Herr Biskop Brandts Person, saae Vi Anledningen at skikke vores Höjærværdighed nogle Skrifter; uden vore Sjæles inderligste Bekymring: Deres Höjærværdighed gunstige Hensyn vore underdanigste Begiæring Deres gunstige Bifald og Skrifternes Omskrivning. Jeg, Samuel Stadil, som min Velærværdige Herres Skrift, saavel Sind og Tanker, Ord og Gerninger, og til Deels, Skrivt Maade, da dog Ordningen ved Skrivelsen som min Egen Hånd Edmund. Undertegnede Jørgen Sørensen Skrivt dette Skrift; Formedelst gjorte Indsigelser Skrivt min Herre Christian Lyhne, som nu ung, og, uden Tvivl, Naturs og Hjælpens Skyldighed, saae mangen Mangel og Feil Ordningen ved. Ved disse Linier gaar vi os underdanigst Deres Höjærværdighed gunstige Tilbørlighed, Forbliver med Submission

Höjædle og Höjærværdige

Her Biskop,

Deres

Svaneke d. 31 Januarii 1782.

underdanigste Tjenere

Samuel Stadil Christian Lyhne.

Da som ikke maae bryde Veien Højædle,
Viigfød, at accordere omm Saamek, og Hr.
Kiøbm. Mr. Christian Lytke til Vogn Byen for
til Sct. Marie Kloster; saa jeg ikke vil
nu ikke Skeimod, men er nødsag saa min
Pict Kiøbmandskab ikkemed fortrøyt; og
imedfaaer mig, at recommandere Hr.
Søeningen. Sct. Marie, 1782. den 31te Januar.

Pers.

Paa Sal. Hans Højædle Hr. Amtmand
Vegners Anskikkelse er jeg Kiøbmand
Andr. Sørensøn.
til Skyrø.

Pr. Pros. Pict Pedersen

Ex. Memoria.

Den positive Erklæring, som Land-
ercommitteret har forlangt af mig i Skrivel-
se af 5te i. M. til Vedtagelsen om Confirma-
tion, som Peder Hansens Hustrue
har taget, for at Katrine kan ved Navn
og Daab for Fremtiden kaldes Christiane, gior
jeg herved underdanigst: at jeg virkeligen har
ingen Confirmation til mig, for at
Katrine mig vitterligt, som et Pleiebarn til mit
Ungdom, for nærmere at betegne, at Barnet
er Peder Hansens Hustrue og Katrine for
at skille paa Navn og Navn.

Ellers kan jeg bevidne, at Peder
Hansen har altid gjort Fornødenhed
ved Indbetaling paa Confirmationen
til Hospitalet i Ronne.

Ronne den 7de Martii, 1782.

Ellmenreich.

Supplicanten er nu meget Lidig i Stand, som skal
sees mere nøiagtig af vedlagte regnskaber, Com-
ing med sammenlignede tydelige Beviser, at han
i sin Levetid aldrig har forlangt, at gives
i sin Fiskerie Part mindre end 1/4 Deel af Udbyttet
uden end 1/3 Deel af Enighed Privilegerede Fiskere,
som tilligemed sin forrige Mand Peder Hansen,
har liggende afbrudte Garn til deres
nuværende Brug.

Bodøskrivergaarden d. 1ste Aug. 1787.

Bloch
m/p.

Høyædle og Høyæruerdige Herr Biskop!

Forrige Aar den 27de huius døde Sognepræst, Sognepræsten for Aars og Gudjums Menigheder, Hr. Morten Evendorph Lütz. Han er født 1702. vorden Capellan her i Kiølst, 1731. og Sognepræst, 1750. Hans Liig har han ladet ære med kunstig Sermon, og Sang, ved sin Liig, meget høytidelig Ceremonier. Begiærede dog Tonstaud og Bønner til ikke at skee, og undvarmed Sacramentet af mine Hænder, 8 Dage forsin Død.

Om Capellanen, Hr. Clemen Friedr. Marcher, som har været her paa Stedet over, lader jeg ikkun melde følgende: Han bruger sig Landvæsen. Er ellers gifft til en meget skikkelig Kone. Er ellers Kiølst, bruger sig at være af med dem. Sterno est incertae fidei, & dubiae famae, doctrinae autem ac cognitionis admodum pusillae. Der har aldrig nogen klaget over ham, uden hans daglige Sognefolk, som og af ham i ødrolige Maader er blevne convenieret. Det var at ønske, at han maatte faae sit Kald, enten i Norge, hvor han er kommen fra, eller i en af Provintzerne, og ikke her paa Landet, hvor han er ukiendt, endog paa Fruentimmer dagene af. Jeg forblifver

Deres Excellences

underdanige Tiener

Bosk.

Chr. Marie, 1782.
den 29de Maii.

260

№ 7.

Philneos

angaaende

Kolnes Opsættelse

paa

Bornholm

24/7 1789

Udkast til et Forslag angaaende Dansk Skolens Indretning paa Bornholm:

Det synes ligegyldigt og lidet værdt at tænke paa og tale om det Forgangne paa Bornholms Kongelade med ligegyldighed, uden at erindre, hvorfor det skeer og ikke andet: om det, der skeer, er godt eller ondt: om det kunne skee endnu mere end det skeer.

Jeg kom til Landet for femten Aar siden, og medbragte den Tilbøjelighed og det lyste Forsøg at ville gavne Landet, hvad i mine Kræfter og Evner det formaaede; Til den Ende var det nødvendigt, at lære at kiende Landet, dets Indretninger og Forfatning.

Det gik mig, som det gaaer Mennesket i almindelighed: Jeg vilde sammenligne alt med det jeg havde seet andre Steder, og indlagde af forudfattede Meninger, skuffedes undertiden for hastig og altfor snild Erare humanum. Dog kom jeg ved stille Eftertanke, og under egne ensidige Meditationer, ligesom naar nogle Stille Søndage ofte gentagne, da vilde jeg finde det klogt at erindre alle Omstændigheder mere og tilsidesætte Fordommene.

Blandt andre Ting maatte den Latinske Skole paa Bornholm nødvendig falde mig fornemmelig i Øinene — Midt i Østersøen — Mine Forundringer fuldte Tank, naar man lærer at kiende dens Forfatning. Klagen at den Latinske Skole var for dog — altfor mange den Danske Skole skulde være i fortrinlig Stand — Man ikke mindre for,

ind ud Elever, man ved at sige, at der
ingen offentlig Dansk Skole er paa Landet
i det mindste ikke paa Øerne. Alle
saa, som Gud de Lov — og flere end Lov
andet — maa Ungdommen om den Aand-
der og sidder saa mange Dage paa Skole og
Skole med andre Børn.

Men til de Timer Gejstlige ser maa
Skolemesteren tage Hensyn, at den skulde
dog ikke Ungdommen ikke er saa ugidelig,
som man skulde tro, kan ikke tilstrække
uden Dens Flid og Arbejde med Ungdom-
men i den Tid, den forbenævnte Tid Confirma-
tionen og dens Tilstedeværelse med Catechisationen
i Kirken. Der er dog ogsaa Skolemes-
ter Forordninger at Børnene ogsaa skulde
ad Gud skulde.

Men skulde nu Ting gaa an, skulde
den Lov passes, skal man dertil have
den Ting som den er, naar den skulle blive
ender. Erfaring vi ikke i alle Ting at søge
og finde Sten og Sten til Guldkorn,
Gud! Skulde Ungdommen ikke er
saa stor, som man skulle ønske, er den
dog ved ingen som kræver paa at jo
Ungdommen kunne have mere Tid
dertil øvning i deres daglige Dag med den
den Gud, og Gud Tilsigelse til at gøre, alle
at jo offentlige Skoler paa Landet ville
være mere nyttige, og ville have Ro,
Skolelokalerne, da de alle kunne slippe
med at gøre Ofret med dette. Ja,

Hvor kan Amtet bevæge
Mænd og Hjorder skal disse Skoler
blive opmærksom?
Skolevæsenets Ledere af Kjøbstæderne disse
Forsamlinger. Skolerne kan ogsaa Aar
Straf.
Af Skolens Nødvendighed og Nytte for
paa Landet kan ikke indsees, hvorledes
det allermindste Overslag, som herfor
af Kjøbstæderne skal opbringes og ved Siden
anvendes til Skolen.
Men hvor lang vil det vare, inden
den ringeste Landsby af en Skole kan Bygning
og en Skolelærer, ing nemmere: en skikkelig
dygtig og dygtig Mand, som vil paatage
sig det Mishvemmelige Arbeide, kan
komme — alt for lang vil det dog vare.
Man kaster mig nu Øinblikket hen til ingen
Kjøbstæder, saasnik ing hvad, hvis Kjøbstæderne
jo erlægger til ingen 300 Rd., ja mange
Gange 4 à 5 à. 600 Rd. Man kaster hen til
nok hundrede Husmandsbrug og Gjerrig Mænd
Dag hvis ogsaa hvis Byens Gaard med
herlig Skorsten og Rakkelovn, og Lad
somme Klima til Skolehuus.
Man kunne begynde her af Kjøbstæderne
Skole 4 Gange hvis Dag med Renteren
af den ovenbleven Kjøb-Kapital, og den
4 à 5 à. 6 Rd. som hvis Dag Kjøbstæderne hen
oplagt til de saakaldte Kjøbstæder ogsaa,
Lade man hvis Ting Byens ligeledes. Der,
hvor den Skole nyder Bond allen
Udbygning, som hvis Rod. Tord af

Skoler og saa Undtak 2 S. Ugentlig for 1
Barn, 3 S. for 2 Børn, 4 S. for 3 Børn, 6 S.
for 4 Børn og for 5 à 6 Børn 8 S., saa det
er som Regel mange Børn, ikke Skille
Hensyntagen til mange og store Udgifter;
Hvorimod Kaffige Enkers og Udbyggeres
Børn, hvis Forældre ikke have Skolepenge
Penge have sin Undervisning.
Gribiber præsumitur bonus donec probetur
Contrarium; altsaa ogsaa hos Bondefolk
Regen; Skolemesteren have ikke, at begynde
ikke undselig dem for det Arbeide, naar
de saaledes blive Lemmede; Og undselig
de dem ud, Enden det paalegges dem, skie
nu saa de fra Søndag Middag, Klokken
Eetten, til dem igjen Aaben næste Søndag
ikke det ringe til Stille, nemlig Klokken
Klokken i Feder Hus hver, til Klokken
den nr 10, ja end de vil, til Middag;
og saa det samtlige Rum opnaaes og
Begynne billige for deres Arbeide Klokkens
Fastsatte Man, at ingen maatte antage
til Confirmation end de have i 3 Aar i
de syste Skole Maaneder, flittig gaaet i
Skole, og Rum, forudem at Lære ved endnu
i nye Bog, den sidste Læsebog udmærket
Det sidste Gjørgemaal er altsaa Examen,
at ommelig denne Skole anstaaet for Børn,
den Rum ind i sidste Stand.
Det andet Gjørgemaal ansees maaske
at anstilligen: Begynne nr 8 Uger,
Lørdag, alt formiddelst til at nogen
ordentlig og daglig Skolegang Rum finde Sted:

Da Kong Kan ikke undgaar sig dyrlin-
gen i sor sig for sin Sorg,
altsaa gav ham en ongaaende Skol-
sold for nigtigner; Men Skilonecos
saa staar sin en kimodsigelig Dolning:
selve ingen Skolsolder ned en ongaa-
ende Skolsolder: i gen sommen Eid
gav vil ham gen ongaaende Skolsolder.
Men nogen slikkelig ordentlig og
agtgivende Mand? og saadan Gud dog
en Skolsolder gen, som skulle baade
Lov og Ting gre. Vi gav 15 Dage
sig Landet. Kun skulle der blandt
15 saadanne Mandsmænd skidnes Eliger
nen mennesk slikkelig. Var jeg ikke
ned i Ungdommen, vilde disse ordentlig
Egenskaber som sorden gendrage gode
Mist, end en Kort Eid for dog den
bedste ordentligste Mand; ja Skilo-
neos sjaar, at det vilde bedst
Eliger en Skam for den Mand der lod
sine Skolsolder gaa ordne sine.
Uni selve aldrig Skolsolder ned en
ongaaende.
Hvad Primus Longde for de unge an-
gaar, da Lom Filosofien at man
ikke maar Ordinen en Dag nsten
nedlet Eilsolder, dgi for di sin
2. å. 3 Dage, som en saa stom
at man ster 5. å. 6. gaande Eiger 4/4
Mil fra Kirken, dersom man ikke
en Indretning stander, som for di
dg eiger 40. å. 50. gaander Ungdom

Kan man nu sige. Kvilken nu de
af Lovene fastsatte Undervisningstimer pr. Uge skal anses
for Normalundervisningen. Man lader 1. og 2. Skoleaar,
i hvilke Børnene gaa med af Præsten
daglig Kørsel, fra 8. til 12 om Sommeren,
men og fra 9. til 1. om Vinteren; Tiden
med Hensyn til Skolekørselen til
og fra Disposition; Lad saa for a parte
Undervisning for de Børn som dette Aar
Man lader de Børn, som skal gaa
hjem til de 3 Uger Maaneder, dog
af Hensyn til Børnene skal gaa pligtig at lade for dem,
hvis Forældre lader sig høre, at hvert
Lade deres Børn, undervises af gaar i Skole;
og i de 7 andre Maaneder lader man
de Børn som bor 4 Kilometer i Mil nærmere
Vejene fra Skolen, eller hjem alle
Skole- Søn- og Helligdage, naar af deres
Undervisning maa undertiden lide for,
Sammenhængen; undtagen Man kan disse
Dage lade 30., eller dog 6 Maaneder lide,
Dage af Aarets undtagen for de Børn som
der, i hvilke de dog kan være nogenlunde;
Og nogle Børn Undervisning ikke. Almindelig
Regel dette bruges, at Børn imellem 9. 10 og
13 à 14 Aar kan have Skole af deres
Forældre hjemme i godt Vejr.

Ligningen maatte ved hvert Skoleaar,
Skolen og Kredsens Bestyrelse sammen for-
hvilke vi Skolekommissionen.

Paaledes Kunne Man have gode Skole-
Kræfter. Paaledes kan man undgaa at

saar gode Skolefolkene. Paaldres
Kan Ingenum Skiga nöjdhiga Lemmer
i Patron. Og saaldres Kan
Kongdommen Riligner og Longer nu
ön Konnes til en Hags Orden og
Kryanz; Jvielnt alt man ikke allene
Kan opnaar i 100 aar, om man skal
oppbie den Tid, da Lyksprung kupi,
Kalen, skal Kunne tilstrekk til at
opbygge ikke allene Skolehonsker
men endog Kapel for Skolefolkene
og dennem Kan tilstrekkelig.
Philoneos kann nu ikke af Kaar i
sagklagt allene annorlunds alt dett
kommer nöiere Landets Omstendigheder
enn allene af Kaar giorst en almindelig
Ord til en Skole anstalt for Ungdom
som skulle Kan i norrskottes; og dersor
ödmyktigst Kan forslaget til
Bidommelse og Resolution af de Kiære
Geistlige som nedan nöiere meldt
Kipende Landets tilbörlige forfatning
og Gode Nidkiærhed i den Dag, som ugentlig
forgiöres under denne Dag, Kan nu
Kan oppmuntre, om af Kan nu vide Kan,
af intet andet og bedre Opmuntring,
end vil findes dette forslags Kem-
melighed.

Philoneos

Da Degnen har til Vedligeholdelsen af Kirken i Haarike, den lille Forskjel, som tilkjøbs imellem Matrikelen var rigtigt, ikke har fattes i Dank. Eg at takke, at Degnegaarden ligger saameget tilbage. Dogn, mangt ødelagen for Dognets Elendom, end ikke har Kirken samles. Fra Degnegaarden d. 25de Julii 1787.

Ærbødigst
Pr. Stiboe

Ehr. Kirk vorn Kolan paa Bygden, skylagt Hr. Stiboe hyse Kirke Ukie ringmuks, og ikk Præstum, sie saadan Ønskeh ikkun Kirk, skragh, ikke nie hins Kommun ikk vorn Præstum, om han mik ringe Be-gravelse ønogtelig Ting. Om Ungdommen sin paa Kanikk, og Kanikkundervisning med andre Norsk? Klemm i sin Anledning ikke Præmaalah, sirkn Stiboes pro tiesmaar, at Han kunde kun saa — — eitlig kan med Forundring saa sig andre Ords, som skreiss, og dagelig kun sin Kunn Tanke tiesagn, at Ungdommen var log ikke alkjor Lord, og heller Norsk ringe ringe Kirk, ubi-dørlig.

Ikk Præmaal synes mig maatten at skaan nidem nadrunk: Om ikke Præstens Arbeyde med Confirmanterne bli-ver møysommeligere jorde Børnene lave i de Ungere Aar mangel-fuldkommen Undervisning i gode Skoler? og imidlertid ikke kunde man maatte nidrik sørge saa segtelig: Om man Ungdom-saa-vidt kos alle sine Confirmanter, som man dersom kunde og kunne paa-ikke-skjønne Grund vare Lagt i Kolen? Ehr. Stiboes er nu meldunkund Mand og kan sinke, naar han kan kaarek og i Hænd, og skal vorn veig nok til at bringe og takke Hans, om eg med ekke faare ikke kan at kunne Hans nøgtes.

Ehr. ikk Hans vorn Kongens Miller med Kirkelegjerets afskaffelse, at Hans Kirkes Gjeld Hyse-Kirke skulle anvendes til samme Degnes Kolen, samt at Hr. alle-rede nu saa stor Capital samlet med Hans Kirke, at ikke man Degnen kunde paa saa priselig Hensigter Oplysning, dersom ieg alle-vel giver Stiboes Skrift, som og at ikk Vanskelig i Hans Forslag vel saa vel og gat indsees, som ikk ekke Omstendighederne kunde vorn; allerneste ingen Omstendigheder giver ieg mig ikke skinger at vrikdre, Exempl: 1. Hans Kirke Kolenskum skulle dygges 1 à 2 Kundrak hus til Kolens Kirkes Brandpe og alt det Jord dygges til Degnes Gaarden, saa Kolendygningen nidgaar-de nu Tonge at Degnegaarden. 2. af den Overskydende Capitals Rente Degnens Kolenlønnen, saaledes at Capitalen kunde bleive ved at vare, ikke allenne ved ikk Hans Kirke aarlig giver, men og ved at spare i adskillige Hundrede Rdlrs Rente, paadet ikke kunde vorn nogle til Reparationer paa Kolen Bygningen, ja vel og om den gandske afbrandte, at ikke nogle nøtlig Anleg skulde med 4re Rdlrs Rentens til dig dygges i aarlig; Hans Capitalen [illegible] dem kun ringe og Degnen

ackså i Byggnadsnämndens sekretess, samt gäng gives konsekvens om
tillåg ytterligare som Capitalen växt, og tie ihus kommer samt
man säger alla mindre Medlem, såsom Jagerhall, Gårdar, og andre
med Rangel: Resolutioner tillkommer offentlig Utgifter, samt man
säger at gaar sammen tie ikke Byens Kalcr Herr Landsfogd): Hvor
mange Bönder, som skulle betala, mindre og kirke samt gives 1/2
Dalers Herr Lysa-Kuge med tieforrid, og forrikte ch så kaldt
Bellum Kuge allene var smulegt tie Hole Kassen, samt maatte
nødvendig nu gang om aar Exemplen andens tie samme Krig.
Ja det vilde maatte dette vanskeligt at paalegge allemand at betale
den Kuge for vores Bönder Hals gang, Hvad om der endog skulde
kaldes for nu Hals? — ihvorvel skulle Herr Hus Lov at skrive og regne
betale Pligtens: og såsnart alle Bönder som udbyggere ihus Kaar skal
og Magen Erverv Jordbrugere tie Holen af Jorden, Lyng eller Brænde
skulle Hver dags samt afstedkommen, men i ikke Lide og virke samt,
klagelse mulig du Hand Bönder at samt tie Holen eller og. 4. om de
skabelse ophævelse Kabelgaden kom ime ikke ligge tiglagen med
Hensyn er sagt, og Gudbrand de Hva ihvorvel og de andre Landsklager
mere at Hver engang udbygger er tie at kommer aparte Holeskabene er
liggende ad skrivelse, ihvorfor dennes Paragraf ch existere Fornødenhed; i Sid,
Mand er de tiltalte Herrer med 15 Dages, som K: V: tilligere er Holeskab,
Hvor, så ikke maatte vel Hensyn samt Hvor mindre at samme ligger
2 dages Indvendig: samt mindre andre Dage med ikke i Dage, som
ligger dog Ingangsdage ihv, og Hvor Hver som ikke ihus mulig Holdagen
eller giver Tilladelse at Hver andre Hovs eller i Hovmesters Kjøbstad
Hvorved ad ikke er i Vejen for Politiet eller Ingenius Tilsyn maatte
dage, og Hvor alene Hver på Ingangsdage maatte Hans Hovmester
ihv Kontors, eller og Klasse mi Ingange Mand Hver sig, ihus samt
Bekjendtgjørelse for Politiet eller Mennesker mer Hvad Hans Hov var
tilstaar; saa ihv med Ingangsdagen i mindre Landsk at Dage,
ligger ihus dog ingen Hovs Kunde Hva Politiet, og dem ad Hva
og Kongen tie Holen mer tie Kirken; dog samt ihv Hovmester
Hans, at Hvor Kjendelig Kaaben tie at andet Byens Hold, end at
Hvor, maatte Hr dem med ihus Byens Fattigvæsen Attest, samt Hvor gik i Hold
Hov, hvorfra Hver ingen Dage Hvis ihvor tilstrækkelig og skikkelig
Vandgang. 5: om Ingangsdage Gilde-Hander at anvende tilstrækkelig
Kunst for og ikke mener; Vestigia me terrent. 6: at Hver
samt Hold-Eiker var not Hvor ihus Hovmester, eller gaa;
maatte ihv Vedligeholdelse kom ihvor, Hvor Skibsklasse Hovedsten og
Hvorom Bönder Hals Hvis gives samt Hvad Hold-Eiker Hvor
at Dage dette Tilbyder eller 6 Dage i Forhold for 6 Maaneder: ihv Hv
medfører Ansøger Hvor som ihus Magte om Ansøgeren, og Hvor dem
Hvor ihus at Hvor samt Hvad Hold at Hvidtrøm, Hr Langvejs

7. Ytterligere, som i nogen saadan Sag inkommer, kunde synes egnet til videre at undersøges, vil vi herved have overdraget Eder, at lade det skee, og derom med Eders Betænkning os for Retten at forelægge. Endelig

7. Endvidere, skulle vi ikke undlade, at give Eder Befaling, at I saadan Confirmation, hvormed nogle Personer af Eder Amtmand maatte være forsynede, ikke maa lade Dem nyde godt af Vores Regierings-Forordninger, som ikke ere Eder bekiendte, og som I ikke selv have Lejlighed til at undersøge, om de ere Vores Tjeneste og Landets Vel gavnlige, men at I i saadanne Tilfælde, hvor I maatte finde Grund til at tvivle om Rigtigheden af Vores Befalinger, skulle indberette Sagen til Vores Regierings-Collegium, for at erholde videre Ordre i Sagen.

Vi befale Eder, at I ville rette Eder efter alt det, som i nærværende Vores Instruction er Eder befalet, og ikke undlade, hvis I derved ville undgaae Vores Ugunst og Ansvar, at efterkomme det, som Eder herved er befalet, og ikke gaae derfra, hverken til høire eller venstre, under Vores Regierings-Collegii Forvisning.

Kiøbenhavn d. 28 July 1782.

Ole Stampe

Jeg, Nicolaus Rudelbach, har læst og betragtet mig saa vel de gode og velmeente Forslag til Ungdommens videre Underviisning i Landet, som ogsaa de Hindringer, som staae i Veien for Forslagenes Udførelse, og kan ikke andet end give mit Bifald til alt det, som i denne Sag er foreslaaet, og ønske, at det maatte blive Gud velbehagelig at velsigne det til Ungdommens Bedste.

Kiøbenhavn d. 30 July 1782.

Nic. Rudelbach

Det anførte Forslag til Skolernes Oekonomie og Skikkelighed, som jeg efter Befaling har læst og betragtet, indeholder efter mit Begreb saa gode og nyttige Anmærkninger, at det vel fortiener at komme for Lyset, og jeg ønsker, at det maatte blive Gud velbehagelig at velsigne det til Ungdommens Bedste.

Kiøbenhavn d. 30 July 1782.

N. Ebbesen

Ch. Forlag til Skoler og til den Kirke Ringsaals Sammen i Sindstad
Kjr og Sindstrygt, kan og bør ikke andet end være Grundlaget for
Skaer ikke er nødigt, nyttigt og billigt at vorde Virkelighed.
Philander Sørensen meldte mig som een blandt de første Landmænd, Forslaget
at have velvillig Intention, og da saa ikke, som mange Uvidende
kan falde nogen Egennytte til Byrde, er jeg ikke tvivlende i at kunne
vinde Beboernes; Philander forlanger det, og tilstaar selv, at Aldring paa
Skorpholm ikke er saa gaaet, som det for Vidtkommende prima obtentu syntes.

P. 100 Rdr til Skolens Oprettelse etc. Resp: Naar man spørger efter hvad Aldring er paa Skorpholm
paa det skal være for Publique Regning, og for egen Entrepreneurs gierne, saa fik
til Oprettelse, Lærk, gives, Vinduer, Døre, Skorsten, Skorsteen, Skorstensmur, Ovn, Stenkar
mens Sum nok tripleres, ogsaa naar den første Fond Penge med deres
dertil hørige Arbejdslønninger

Hvor Skolen skal indbygges Lokaler 2 Stuer 1 Kam. 3 Stuer 2 Kam etc. Resp: Saavel Philander Sørensen
Degnen som denne Artikels, saa vel vedkjender sig selve Skole-Gierne; gives dog
at den Kjøreomkreds = 450, skal omfatte 200 Skolegjengangere a 1/2 Pigemidler
udgiør Aarlig Skole-Løn = 244 Rdr, uden Skatten! ja om det end var 1/2 Pigemidler
indbragte som nu sin Skat! Naar vi erindre vore Skolemænds Extra- og Salt-
Skatter-Historier, ja maaske vi vorde vaagelige det er for Degnen at faae 2 Stuer og
1 Kammer til hver indbyggende Familie, som er gammelt, saa er det mod Loven
at gjøre Forslag die ikke Forslag indeholdende Gang, Stoen, Brød eller Vand
Vanskelig maatte man vel agte at for de allerede gjorte Byer Forslag i Kirke- og Skole-Sag
mangler indskrænkes, for man begynder saa ingen Skov i Frankrig Degn; f.x.: Vadsø
og det Forslag om Rørne Latinske Skolens Indbygning ikke kommer videre
ned at gjøre den til een Rom; saa vanskelig, die Indskrænk, Skat og Vidnitter
i vogt Vær som et Vinteret Horn-Gjems i den nye Indbygning til Kirken
lidt Linnen Kalk. Uvidelig saadan med Klemmesen nye Skole-Dalog Forbi
gaaet etc: vi, saadan følge Christi Exempel Luc: 14. 28-30. og naar denne
er overstaaet, skal ingen Fælles for Forbindelse i Skolevæsenet vorde, end ing.

2. Den nye Skoleres Løn vore nødvendige og rigtige? Jo Præsten Hjortdal
er ikke min Ven det skjønt ligt, saa skal han dennem tilsvaret; Ja det
vil saa lidt mange Mange med Conservations Sjæsyge med Indstrøm i Sjælland
ved det vil indet sige, ja vi vente! vi vente! visselig ikke dem mange
med det Skjønne, som vore Præstelig Ringsaals Sidelærger ikke bærer
mange Penge og Øgen ogsaa vore Præsten eller Lidvelig og Studerte Kår
Læremed Skole-Læreren? ing Fiendt Sjællands Skovstand for Skorpholms
mon ing for Grund det at sige, at for de Dande ikke finder Gjen Skolemænd
med Ser, jeg skandi det sagde Skolen; Ex: Skolen Præsten Skandinavisk Fader
ikke Vej aldrig vinden mon Skovs Skovs Kirkemænd Skinder-Kalk
i Skolen, de skammed for Skader eller Skoler Ser Læsen for den og Docendo
discimus. Conservations Ringsaalsmen Lærer jo og for som de for Præstegjems
og det Vidstaaelige at Forklaringen. Det finder de mangler ne at de
ikke bliver Lærer at Læse saa godt indtraf, skandi Forældrene mon Ser
ikke Læse godt eller skandi det for Skaar die indskrænkelsesmangler, som bedst er den
mangelfuldeste, og for Skovmus mange brilliant, og Pastel var een angaaende
Skolelæreren mak

3. Den ovenanførte Rigtighed, Fælles ingen. Hvem er det, der sagde! det bliver Skovforbrydelsen at Læse

saa gaar dette gaar etc. Resp. hvorvidt grunden maa skifte Skjønt eidvaabe
Skjønt ved Stenkolerne ikke saa Tvistens Sjøgn, og saa selv Bord, Nylænder og Fæ
Mark maa med Lagen-Løsning, som vi bruger ikke vinge, vi maa saa vigte
Lagen, men saaman skulle saa bruge os om god tarvelig Rakkelag, og saaman
Skulle sent indtil og med vi at Lagmanden ogsaa maa skifte gandske Vilkaar sine
Vogter, til gaar kun paa, at skulle ikke gjøre nyt, vogte Fæ
gjør i Lagarth hver Fjerdel i Mile og ogsaa 100 Stænger og Udbygning ogsaa 1/2 Mile
fra Lagen-Vaarden, om Sommeren Fæ Stiernen Formiddag Klokke ikke gaar
i Skoven og om Vinteren med man Formanden Vogte Lagen ogsaa
Fæ Lagen Folk Formiddag Klokke Stiern med Fæ mange Ridder, Skov og Vildelning, Fæ
Besonder til Vagter at gaa i Mile i Mile Fæ og Lagen i Vinteren naar man
Skulle Folden gaa til Stænger, i Lagen at blive Fæ Stænger og der Fæ
Stiern, i Aaren Lagen til Fæ Aaren og om Sommeren i Formiddag og Aaben
Stiern etc.
Skjønt Skulle ogsaa Fæ Mile ikke Ridder, ikke Formanden Skadevare, men
Vatte i Lagen Stænger, Vore allernaadigste Konge, Fæ Lader Fæ ingen
Lagen Fæ indlagge af Vidnerne, uden at rette Rink, Skjøt eller Lagen Fæ
Lagen Fæ Vand Skaf, Vind, og naar de Vare Formelt, Mine ved og Fæ Mile
Skulle at gaa med Fæ Vand til Fæ Skulle Fæ Lagen at Lagen, og Fæ
Fæ Fæ Vidnerne Lagen og Fæ Lagen Fæ af Skovly-Lagens Rettere Lagen.
Skjønt Skulle Fæ Skulle Lagen i Formiddag af Fæ, og antages af Fæ
og Rector Scholæ i Rønne at Lagen Fæ Lagen gjøre at Fæ Lagen
at Skulle Lagen, Lagen, Lagen Lagen, Formand Skadevare, og Lagen af Skulle Fæ Lagen
Lagen og Formand Testimonium. Rettere Vand Fæ Formand Skulle Formiddag
med Lagen Rector, men indbydes Vand, der Vind Fæ Lagen Lagen
Lagen indtil Vind Fæ at Lagen Lagen Lagen Lagen Lagen
Fæ Skulle; og anden Privatister Formidd at antage, Fæ Vind Skulle Lagen
Lagen Lagen Lagen Fæ Lagen, Fæ Lagen af Lagen og Lagen Lagen
Lagen Lagen Lagen Lagen Lagen Lagen Lagen Lagen Lagen Lagen
Lagen Lagen Lagen Lagen Lagen Lagen Lagen Lagen Lagen Lagen
Lagen Lagen Lagen Lagen Lagen Lagen Lagen Lagen Lagen Lagen

Lagen Lagen Lagen Lagen Lagen Lagen Lagen Lagen Lagen Lagen

Lagen Lagen

Lagen og Lagen-Lagen, Lagen i Lagen Lagen Lagen Lagen Lagen Lagen Lagen
Lagen Lagen Lagen Lagen Lagen Lagen Lagen Lagen Lagen Lagen
Lagen Lagen Lagen Lagen Lagen Lagen Lagen Lagen Lagen Lagen
Lagen Lagen Lagen Lagen Lagen Lagen Lagen Lagen Lagen Lagen
Lagen Lagen Lagen Lagen Lagen Lagen Lagen Lagen Lagen Lagen

1. Lagen Lagen Lagen Lagen Lagen Lagen Lagen Lagen Lagen Lagen
2. Lagen Lagen Lagen Lagen Lagen Lagen Lagen Lagen Lagen Lagen
3. Lagen Lagen, Lagen Lagen Lagen Lagen Lagen Lagen Lagen Lagen
4. Lagen Lagen Lagen Lagen Lagen Lagen Lagen Lagen Lagen Lagen

anbrevet falck Forsvar, i Fald nogen Tiltale og Retsgang, og tilligemed alle de Fiskere Fordelene
vare Skyld i denne Forsamling.

5. Lad Prosten Hr. Hans Christensen med sin Betænkning til Provstens, om Hans Hr. vare
villige til Provsie og Præst til Jerslevkloster

6. Lad Provsten Hr. Hans Christensen, Biskoppen til den bestandige Commission og
denne til Hr. Stiftamtmand Hansen som skal ogsaa til Provsie og Provst som skal
udnævnes til Faaborgmanden at ophøre, samtidig som Provsten indtræder
ne, Fod Provsing af Provstiet skal skee med Ceremonie, Ceremonie
sten med Liigtale, og Hr. Hansen af Provsten i Tid betragtet saa sindrige og gandske
Fiede. og tilligemed Klosterskolen Capitel blev vedtaget at skaffe til Provsten
Klostergaarden i Provstiet. i Skolelignet Kunde Biskoppen af Faaborg Provsti
ret Opfordre, skulde ved at gaae Visitats, Confrontere den Borgerlig vedtagne
med den Skolelærde, og skulle om Ungdommen for at saa vogte Testen, og
Skolen saa absolut nødvendigen.
Var det ikke for at vinde sig Velgyver Villie og Beilægge alle med mere at vinde
Opfordrer vare min Ungdom, skiønt kun Formel til min egen Forvaltning - ?
Log... Det gaaer is sub Sigillo Patrum og skulle wel vogte at Forsvaret
finandem med i denne Vigtige Sag at søge Tegnelsen sin Forvaring, omskiønt for
skiellig fra dannes? Dagen er meer at reflektere pro et contra, og ogsaa
giøre at faa vogte Testen. Jeg indbeder at de Forsten vilde med Dueligt
Sub Sigillo Secreti vogte tilbage, eller om saa Behager, naar alt Provsteskrivt
alle indgaaer, at Tak alt dette atter vogtes Forsvar Devise med sin
egen Betænkning et sub Sigillo; Esi for Ordsmus ikke Forsk Skrift, og da
Faaborg Stores Høyst Forordnede Herre Sager saa Vigtig, vigter Ihr
Wel Selv ikke Sammen at overveye.
Wester Schou d. 1ste Augusti 1782. Andreas Thorsen

Tak vivere sin Forbetaler Philoneos, Hvem in alle Maader Ihr Ære at Tiene og
vidste, som for god Villie til Gods Kundskabs Udbredelse og Ungdommens Opdragelse
Tilgiver Underretning. I Fald Ihr med nogle Ihr Tegn Tiene Ihr Ære og i de
foregaaende Betænkninger er indvarslet, for Tiden dog Hans Ærværdighed
og Forsvarer Overhedighed. Da formedst det Tiener Vedkommender Alene at Overbringe
sammen, Tiene de vel og Tydeligst til at indbringe Forordningerne. Men det er Ihr
at forsamme Ting bliver ikke vis Desideria, og Fald Ihr da at gøl Forslag efter
uden pro Fælgende Ostentrykt. Dersom med denne Skole Forordning giør Ihr sig,
saaledes som Mænd Tyder, Tiene Ihr og Knudsk. Dagn, Ihr ingen bevidstdende
Dagn er, nyde gøl Ihr af; Forvidstvid naar Ihr Tiene Ihr Ihr Forsvar
Tander Ihr vel ogsaa Haab for denne Tiden Menighed. Nogle Folkesom Ihr kommer
det mig at Ihr Philoneos ytrer sin Formodning vare at Ihr ingen offentlig
Dansk Skole Tander Ihr for Tiden i det mindste ikke for Byrgen; men er
det da ikke mere vindtligt at ingen Christendoms Skole Tinder Ihr i Rønne
Ihr Ihr Ihr for Ihr en Mængde Børn vangende Arbie. Forvidstvid glæder det
mig at Ihr Ihr Ihr Ihr Tander i Ihrsamt til en Ihrdømmelig
nyttig Skole, Ihr vi Ihr Ihr Ihr Ihr

fuldig maa jeg minder at de fra St: Marie Sogn skiendsel Uebygd om Rønne Kirke og Skole er upassende. Rønne kirke begyndt tilbygning og forandres Skikkelse kan jeg ingen anden sætte i tvivl end Rønne Skolehuse og Skole-Gaardes Sammenbygning. Tilbygningen ved Rønne kirke er en fornøden anstendig og nødsagelig Bygning, hvorfra man Vedkommende ingen Anger, kan gøre til Skolemesterj og naar Rønne Skole-Huse og nu øde Skole-Gaarde blive at sælge og bygfældemand Mandtmester, da bliver kirkens tilbygning for ødelagt, at man ingen Sag maa blandt jer Forbedring og giort Sted maa Lande. Christi ord Luc: 14: 28-30 vor saadlig ikke ilde anbragte. For resten er ikke skrevet skriftlige og mundtlige Forestillinger jer fra Skole Laud om Kirken og Skolen, ligesom jeg og med allerførste for Øvrigt skal gøre min pligt allerunderdanigst Andragende derom.

Rønne d 3 August 1782.

Pontoppidan.

Deres ikke Circulaire jer mig bekjendtgjort, og jeg sær, saavel af Philones Forslag, som Brødrenes Reflexioner ikke veed, at Rønne-Skole er den saameget nødsagede for nogles Øienmisundelse, som jeg i Dit Indlæg selv ikke kan benegte.

Rønne-Skole skulde kan saameget nødvendig, som i Forordningen skriver Kirkens Tid, da den enlige paa Landet Capellan, ikke er at sige: Jeg skriver, og kan skrive, nu tjenlig Ting. Den kan at informere alle de Børn, som af Forældrene ønskes sendte Skolen, og kaldes den lære saadanne Latin, som deres Skrivning, Regning og Stavning, ligesom nævnte Forældre behøver dem.

Hvo ikkun veed, hvor saa tidt Kaldet maae Skolen Hjelpning, den ønske mig end, som har forlangt Information for sine Børn, og ikke kaldt den? Eller, hvo kan gisne, at Skole-Disciplerne er forsømt i Skolen? Med Grund, eller naar skeet ikke?

Kaldet kan fremmede mange gode og dygtige Studenter, som i min Tid kom kaldt gode Grund til deres Studeringer: Og, saad kan jeg, eller Skolen, dertil, at Studenterne ikke maae søge deres tilkommende skikkelige Informationer for deres Børn, og at Almuen skal skaffe deres Børn i de Herlige Skoler?

Kan Øvrigheden dog ikke at compellere intrare! Kald dem, kaldet af Børnene vogte! og kald saa for, som Skolen i Ede skikkelig besøge! — Som nærværende Tid er kaldet ej skeer, end ikke mange Disciple, mens dog saa mange er ikke Ende skeer, at ikke ordentlige Skole-Gaarde skal stå.

At Skolen er nødsaldet, og i min Tid, mens det skeer: At den i Egen er Herren opbygt, kan i fuldkommen mig! Som og ikke med paa Brødrenes Skrift kom bragt ikke i Forslag, da Skolen skulde have skikkelig Capital. — Skaffer dertil Skole-Gaard, skaf Disciple, og jeg besørger Information, som skeer, og ikke kan undgaaes examinere. — Dette-Øyne er mange farlig.

Man seer nøyst[e] Grunnen dag, og dennem ofst ihr, hvor man ikke ikke vend, eller ikke vil vide, til egentlige Be-
stemmelse: ex. g. Du, med sit saa kaldt prima-Oblatie, gior Ho-
ben til en dør og Hver-Gang, man vender ikke, finder saa-
dadan ihvend, og paa samme Maade, at Bolvens Bygning
ligger. — Den Kalder Kiøbne Kirkes Tilbygning, som i
ikke første er Tvedskab af gadnelige Gaver, medgaaer ikke sel-
den ønskelig Salgs, og naar Gud Ære giver uskyldig Rost
ihvide. — En anden citerer Peder Paars, eller en dom Qui,
[c]ætte, med sin gaadefuld skiøde. Kort: Et vel-beskrevet
Forslag om Kolen. Resten er en prisselig Dag; og Hver
Broder, som tilbygger sit Symbolum, er vorden dig. —

Man erg ønsker, at Hver vilde begynde fra sig selv, og sin
Circus; Enhver synder vandt for sig, og sidde opgive noget
nyttigt for det almindelige. — —

Kiøbne-Hals for en egen Rector, ligesom ex. g.
Vester-Marie-Kirke for en egen Kirke; men at ønske
dette Kald eidsfeldt Maal, er at begribe ikke vorden
for vankundige. —

At debitere, at eigne Skiønsomhed skal findes i Coms,
at en Ulærdes imod Vidskiben; med meindes saadan en Ko-
bens Bygning maae skrive for Haand, og saadanne Udskrifter,
som fremkomer i lig Lov, giøre saa lidet gok, at det saaer
spier vor Gemeenskaber, og Caster dem ud i Vinden for det første
Anfalder. — En Indsigtsfuld Broder vilde ihvor i
mere sagtmodig Vandring lignes anbrink til Kiøbne og
Kolens Bygning, [illegible] Hvide Skiønsom, som er mørkbuld,
og kalk ikke blive, med Tiden at udvage sig selv. —

Jeg veed Vist sagt det eigne, ikke ihv, eller ihvor,
som saa vilde vidskiftelig konne-Kolen indre saa ap-
petitlig en Byes-Smuk; da erg giver ellers ingen
Ære, som for ihv. —

Kiøbne 1782 den 5 Aug. [illegible]

Forslaget er godt, men Hver Velædelen og Velbyrdigheden
er bedre; Grund nu vor Ærværdigste Phonens
Contribuere noget Gratis, Man maa saa mindre
mere Forbindtlig, og giver Velædelen Skyldig,
Hvi Forslaget skulde vinde saa, vinde man Din
vel Hver saa Lavdelig Skaal om dets Fremgang; Vel
mindre Gud Kundskab iblandt Ungdommen, med sadan
Skoder, Hvor Kolen kan blad, men Hvad Skiid,
Kiøn og Verdighed, nu ønskeligt Kolen-borgere
Maae Hver for Vidskabelighedens Udvindelse,

Og Guds Lindskabs Indgydelser, Vext og Tiltagelser
i De Unges Sjæle, Tænder de bryde, den tagne sig Bor-
nens Underviisning ud, og bemøjer sig for Dyds
und Lyksalighed; Kund nu vel Consistorium nu Skolen
rettet, vilde det vinde alle Gode saa sin Gerning
Dei Da blev ikke saa unge Hjerter leid for Ungdoms
unyttig Indbildning, men for den christelige Kund
kuggers nu god Grund, hvorpaa man derefter kunne
og maae Christi bygge; Ihi er jeg vel
vis og til Glæde forvisst, at nu den reformerede
saa kaldet Kirke-Lære af Ungdom Kunne bestaaendig
skikke efter Hensigt i de forrige tider, kal vore
Byer og Christent til nu Skole, hvis Standsbrød
se ved dette, da Underviisning er gott Guldt
overgaar 50 Lødige, om man end kunne maatte
ing for at vore Hjerter, men dog Folder
Børnene kone tilsammen, og at Ungdom blaffen
for rettede, ing dvor ikke nogen Ret-Sindig
Dage Herren Guldt vare uvisforvendt, i det
ringeste Tinder ing dog nu iblandt Ungdom
Der allerede for mange Aar siden har gjort og endnu
giør sig alle Umage for at faae nu Skole bygt
til sin Haab, skikkelig Sandhed med trofast
vilde Forvisning, naar Gilder Forden sagt til
Belønning maatte blive overvundet, Kunde
dette Forsæg ved anfogning saae sig til nu nyttig
Formaalene, vil jeg ønske Philoneo
Nella Quant illi, Deus et ribus asper
amonum:
Hjerager Præstegd d: 6te Aug: 1782. Sommer

Naar nu Skole Guldt skeer anseg die vanskundighed, saa lad os aldrig
faae nogen! Men saadanne dancker ikke Philoneos. ing ikke Gellert.
Sandt nok, at mange Børne have Lov at læse i Bog nok, og siden dreie
sig die at forstaae alt, som de har læst inden i, naar de præparerede til
Confirmation af Præsten, som giør Ingen Fejl uvidende, Guldt
Philoneos siger og at skeer paa Bornholm. Men hvor mangfoldige Børne
findes her ikke dog, som Lov at læse nok inden i en Bog, førend den kaldes
en Skolemester. Fuldmægtig af Forældrene Guldt ikke snek læse nok i Bog,

og de, som Kunde lære dem Kön, Gaar ingen Lyd derfra. Bonden og Husmanden har nesten hands aarvit saadant arbeide, der vi tillader dem at være Skole Mesten. Naar bondens Husmen ingang om dagen har tid at sitte sig ved sin Rok at spinde, da lærer Gud dem Kön tillige at læse, men den beste Tid til at spinde er om vinter aftenen ved Lyse, og den tid er mest übrugen til Skole Hold, af mangel paa Lys, som de vi har formön til at brende dennem af, med at i stuen, og mange har Kun en tran Lampe. de lære derfor at læse, men aldrig ret, og som der staar i bogen, Hvad den förste skal vi angaaende. derfor bliver vi, den andre Læsningen ligesaa ünyttig: de gientage den første uden i, og at lære de ü, ukiendt. Hvilken Landbye Præst vorder ikke af nöisaktig, at være forsynt. Forslaget til Skole er derfor ügyldigt. Men Hr: Provstens Høie anmerkninger drager for, dinen (og at tage i anvendelse, som ieg for min del holder for at være meget gode. ieg har forlængst siden indført Skole i mit Kald, og arbeidet derpaa. Gud vorde, om ieg af vare mit önske, da mange arbeide dermed af all magt, og dermed forbaar, lader mig mange begiære. Men ieg vil sige, med den velbemeldte Philosophus: Side, sint vires, tamen est laudanda voluntas. St. Clemens Præstegaard d. 9de Augusti 1782.

Grosse.

Her forestaar, min Höigtærede Hr. Philosophus, Grunden hvorfor vi, at Skole Klasserne paa Bornholm, saavidt muligt maatte indrettes saaledes, som De troer. — Den almindelige mangel af nödige og tienlige Skolestuer Bekiendt. her paa Landet, Gør Lærerne ofte klagt for lang Læsning Tid med for faa Børn. Ieg i Forslaget har ikke indtil Forslag er gjort til Skolers Oprettelse paa Landet, Gør mig ikke Lærdt anlagt til Aarsag, med at man ingen Skolelærer skulde Gør dette, at vore Kjöb-Mænd Gør mere end Præsterne, de at vore Præster maa Gaae Kjöb-Mændene Gør nær ved, som at være ved en Helligdom.

Ja da den Lyksalige Tid kunne komme, at Skole Lysten maa aabnes, maa vogte, Hr Philosophus, at anvende den til Skolens oprettelse paa Landet, da vil jeg nu Tid at gratulere Bornholm, og at vinde Forfatteren Glæde en Lyksalig Fremgang.

Man giör at ikke alt for mange Hindringer skulle ligge i Vejen. — Dog ieg haaber at kunne med overvindelse dem alle — ieg seer alle rede Skolen oprettede — Børnene talrige, — Degnen Skolelærer — og min Forsigtighed afsiger mig Frygtsomme af dette Anstalter.

Degnene vore Skolelærere og Gaardmænd forbinder sig til Skolevæsenets Fremme

1. Degnene forbinder sig Forretningen uden eller i det mindste Søn nede: om Mandagen Brödrelse. Den Tirsdagen Lydbogslæsning, Onsdagen Skrivelæsning, og dem indfalder ikke i mange om Maaneden, Torsdagen i Fasten, da Degnen maa følge med sine Drenge, Onsdag Om Torsdag Store-Dabb. Den Fredagen skulle Børn saa vel afstaa forbinder sig til at læse for ingelænn, forresten i Skolehuset grundet af Degnen. Den Lørdagen skal Børn i Skolestuen Vaalander, Barn om Dagen fra Dag i Degnen være i Forbindelse Skoven, dem skal læse, ja under Tiden midlertid være i Skoven Degnen. Imidlertid ligger jo Skole Forretningerne, og ingelænn Forsømmelse Skriftlig Bemærkning

2) Degnenes Gårdsæder. Der skal plöjes, Sæd saaes, Hø Korn, maaes Gjærde, agres Hjem — saa Tiden Ved Høsten, og maas dem ved Jordbj, skal plöjes til Rug, Gjødningen agres ud, Rugen saaes — Hilen skal Høstes, saalænge den er ungt i Jorden

Tydelig Forskjel begynder, da Arbeidet killigt begynder paa sig. — Skal
dag og Dagen nødvendig mave mad i likhed Forretninger? Hak Can saa som
Gudsmennesket ogsaa Kraft, at kan skalde Can Gold Soldat, saa kan Can
paany Synderne, dog nødvendig i det mindste Jours cirkligt Tilsyn. Derfaar
Skal Kvinden ikkun Lidt, og Jours Kvinn saa mange, at Jan ikke Can skadde
at Gold Gold, nårdes Can ret til, selv at lægge Haand paa Klosen, og ikke
Jan Tid nogang, at Jun tilbage til Skole Forretningerne;

Gyrda! Kvad ret skulle Gudens Mesken — Det er just det ring Kjenes, at
en Person, som ikke er bekjendt med nogit Gudens Verden, Kan Kaldes
Lidet til at være Skole Soldat.

Hvad? skal da Skolesoldaten staa tilbage for Gudens-Forretningen
Gold? Jaar Jan ikke Kjende som Skole Soldat? Mener, om Kjenne
Kunde Gold Jan Kaldes, og om den Kunde, Jan dog ikke
for sit Arbeide og Mage.

Jaar Jan ikke skrifte nogen Kange af Skriftens Ord, jo maae Kjenden
ikke begynde sig til at tale nye Sprog. Du skal. Skal det Kunges
skeld, er ing Kange, at Skolerne paa Landet ikke Kvorfor Kjenden Kjende
Kvadred og Skjede, end de Kan gamme meer nogle.

Men nu til Kjenden:

Hr Philoneos gjennem sine Kjenden Kvad og Jours ikke Kalde 5 Jogne-
Maaneder at blive Kjende, og skal gjøre Jan ved; Skjenden mon skal vog
de Jøn, den anden Jaar, den 3die Gjeld, den 4de skal ind at vinde
Kjing, og Jaar Kjenden den 5te og 6te mod, Jid Jan ved avpaid til
den alle, nogen blive Kjendt med, som Jaar Tid at Kjenne i Skole Jorat
Jaan mden at Kjøre meer Skade. Jaar de Kjenge mden 30 Dage, som Hr.
Philoneos ogsaa Jaar Kjøn — Nogen — og Skade Dag, i Skilden Gjeld Kjenden
og Killarne at blive Kjende. Saaledes gaar det Gold Aar ved, at Skole-
Kjenden ligger mellem, Kjenne Jordarbeide, og det ikke mingste
Kjenge og Nytte.

Nu er Jun tilbage Jandt Mindre, og nu er det Tid, at Kjenden
maae i Skole. Hr Philoneos Kan jden tage, at Kjenden mellem 9. 10. og
13 a 14 Aar Kan Jaa Skab af deres Jordsmen Veier til Skolen i Gold
Veier. Kan da Hr Philoneos Jandt Mindre mjenemen Jorskjellen og
ikke Sol-Skin og god Veier? Kan vi og Jorskjære om, at Vognen skal
blive som ikke Jordsmen-gage? Mennesket Kjenden Kan mindre skade
blive saaledes, at Kjenden Jaae Lyden Jrem, som Jjenemen nu
Kaar dette, og Gol om de ikke selve Jo Jar. Kan de ikke mork den
Jaa mange Aarhus Bade og Aaer, de skal ovne? god, om de ikke dermed Kan
Kjenden i Skole. Kan de ikke ovnskelig af det Skjellige Kun Jog? god, om
de ikke Jorsikkre, ja mindligt Kan omkjenne. Hvorledes Jorskjenden vi
Jor, at mindgaa alle disse mørkede Vanskeligheder og Faare? Lad
Kjenden da agte dem til og Jaa Skolen, Lad Jaae andre Gold Kjendt
dermed Jra Skoen Aarhus, Lad Christen Skabelsen — Kjenden Jrede
paa sin Barndoms Tid, at det skal alvig Jaa — og — Mandom
vil Kjenne paa sin Ord. Hvormange af Dagnabe Kjenden Kan man da
Kjende til Skolen? nej Skjenden mod Jaa de nemmest Jorliggende
Gaard og Hjem. og dette vil ikke blive et lidet Antal Kjend
Dagnabe Jandt Kjendom, og den Kjendskab, som skal gjøre disse
Jaae, til blive Kjendt, skades ved Dagnabene ikkun Kjende Jor-
retninger, skades ved deres Gjeld Dyder. Drag nu Nytten ud af
alle Jandt, Jaa Jaa Kvad den blive.

Jeg Kjender nu kikke Nytte, ved Skal ingen, per Hr Philoneos Ord.
Man maatte mene at Jaa Kjendt Anfalder ikke Skole. Galgen nu
Jor Nytte ved ikke nu kikke. Og Jvorledes Skulde Jaa Jor en Nytte
til en Jabonger, som mene giver Anfald Jig. Maae det Tilkjende
mig, at Jylva mine Kjende Landsmænd, de er ing af den Mening, at Jandt
Landet Kan paa nu anden maade blive Jorsjent med dygtige Skole
Soldater, end gennem Skolestuinger Jaare — og Jvorledes da?

Jeg Kjøbstæderne Jorst Jorsjene med gode Skolen, da flytter
det ander af Sig selv. Svanike, Nexøe, Aakirkebye — Jaa den maade,
de Kaldes Jaltes paa Landet nu Jord, at og Bønderne paa Landet
Kan Gjøre Jyldest Kjendskab. Skade er og nu Kjøbstæd, mene Jaa at Kjø-
nævnt Jaa Kjendelig at Kje mogen Skole. og dog Kvogen mene Kjøbstæd
Kjende Jaa Kjøbenhavn, som nogle Kjendt ander Dage. — Mildt Hr Philoneos gennem
Kjende og gode Jandt, Jorlanges ikke meneer, med Kjøn til nu Kjendig
Skole Soldat. Maatte med Kjøn Lagers af Dagge Kantonerne af Skade

og Rikke Skole Kasse, da Sinkt Tønnen for mere end Sine skeer
omkring 20 Rdl aarlig, som ei 5 Rdl Landet, som fra af disse 2 Riisdens
aarlig gienne i Kgl. Kasse, saa blev Tønden foruden med 10 Rdl. og
ringere Sinkt en god Skolefolke ved ide nøiere med, i sær om di
var nødvendigt, som di vidst ved vilde blive, at nu skor Dael af Almin-
nes Bøn maatte sam spis ninde skiene, paa di saa eldsmes
Mund Sinkt tilbragte, at de sar ei Raad at selge skeve Bøn til Skole-
Skolen sat i den Stand man gierne ønskede, skulde Korn og Forhol-
ing nu vil viis.

Kirke blev Bønnes ningdom ogsaa i al Kase, Skiene og ringere,
skeves skulde skikke disse nødvendige og nyttige Vedlegskaber
flegte ud i andre Bygder og den giøre Mindring. Hvordan da
Hav skulde Sid og Bedraad Tønn ved tilpass, Hvorved nogen
Indbyggernes best Sinkt imødeses, for at gisre skole Lettere ind
i Gemeenskaben, og giøre dem skole saavel antagelige.

Det er nu Sid og gammel Bedraad, som ing sar bestemt paa
i Rikkskerfog og i Saxerfog, og ing sander, det er vidst brugelig
i andre Bygder paa Land, at skovelder, som sar nogen omkring
sor skeves Bønder ningdomme, pligte giørne at lage en gammel
Riserling alene en anden Indbygger i skeves Gemeenskab, for at Kase for
skeves Bønder, og giøre dem skefter baade Rost og ningdomme. i Hver
Bye Sinkt skis Overbeviisning skal vare, og sor gavd at lægge di samme
Bønder at kase i Dag, vare di dog saa vante, at Bønderne maae Sinke
dem langt bedre sra andre Bygder.

Nu bekiender ingen Kunst alene omsorg, langt mindre nogen
Sammenhæng og Raad at saa at nyt indrettet Skole-vesen indsort
paa Land i en sædvanlig og brugelig gammel dags Maade. Hvad
som er gammel og vedtagen, bliver og gierne antagen iblant Bønde-
mn. Præstene skulde opmuntre og skeves skeves Bønder til,
at sende den ene dueligt Skolefolke sor skeves Bønder, og bekoste
dem sor disse ved at sinke, nemlig i nærmeste Kiøbstad Skole,
Skolen skulde blive et Seminarium, Hvorsra saa Hvert Sinkt
nødsages at have andre sine sad at sølge sand, nemlig at kase
skeves og ringere, og nyt skefter som sædvanlig, Rost, Hamlet Jord
og Vogn stang. og ing er nye saa nu af disse, skulde indrette
Land mænd, ved sin Skolefolke, om sar ned og Kom sram be-
vendt med alle sine Palme bøger, Hi naar den Land skal sindes
og Bønder Forordninger i ringen sor sig, Land den anden intet anstil at
tage vare sra, uden allene sra Skole-folke skrevet. naar nu
Nabolaug i al Byen skes sig sammen at skelpe hverandre saa
skeves ningen den kasning sor Dørre Børe, saa Sinkt at anden
Nabolaug giøre ligesaa, og saaledes Sinkt i al Byen blive den
ved navn Skolelærer. Hvorsra Bygdemænd nøisagtig maatte kiende
skovelder og nyte, allesaldes om Præsten undersøge, vilde Land
at have saaget sig iblandt dem, sor at den skal skrevet skrive sig.
Hvad som er sagt om en Kiøbstad Skole, er sagt om den alle,
og ligeledes om alle Bygder sor sig Land.

Hvorsra Sinkt den største Dael af Skole-Kassens udgiv
Lysstagernes Underholdning skeves, og anvendes til at ansætte nyttige
og nødige Bygninger.

Harde d. 12 Augusti 1782.

Skolen

Skiønt ingen ventet af Dette saa nyttige, som nødvendige skorslag
mistænkt i Byen eller saa Bygd sattes Mand ansee skrevet for saa
Landets skiendelige Sorg Bygningen skerfor sar ønskets, skal og vil ingen-
sinart som vogne andre Land sammen vore mig angelegne.

Skolskovsgaard d: 13 August: 1782.

Kahler.

Velædelbaarne Philoneus! Maae vi Dem hjertelig bede
for Deres Bekiendtskab for Landets Vidtberømte Engelsen.
Forslag til Skolen paa Børnholm er ikke ringt. For vore
Fattige Børn, ikke alene Byens men det Omliggende Bønder, paa
Landet paa Landet, indtræd til dette Øjemed Forslag til Skolens
Indretning. —— 1776. Formidst jeg undertegnede, ad Forslag til
Skolens Anlæg paa Børnholm, for Hans Højærværdighed Sjl.
Hr Biskop Harboe; hvorom Forslag var forfattet af Højærværdige
Hr Provst Hiort, da vil han Hr Biskoppen Navnlig Skrive
Sinde jeg Eiendt, at Hans Højgunstige Tale til mig: Jeg sagde
= Deres Ret ind i Cancelliet, eller til mig, paa vil jeg Tale til
Deres Børn; Skolen Sommen ret paa Cancelliet til mig, og da
vil jeg dingre ret ind i General Kirke Inspection. ——
—— Paa Skolen skiøn almindelige paa Børnholm - Commun
Deres Anlæg at vare —— først Grund Grundvoll - siden Religion
som nu passelig og antagelig - i den Tanke sig Skolen i
Kristelige og Aandelige Deres Forretning. Børnholms
Gaarden ligger, som jo nu sammenlignings med Byen,
ude nu Skolen sidder? —— Mildhed
Bedømmelse mener ikke Skjønlige Sam, end Velbyrdige
nu for anbragte — si: de gunstige, som anbefalede, dennem og
Skolen medfører - Erfaringen i det gode, nu nu Mig Bevist —
— si licet exemplis in parvis grandibus uti. — Ingen Enkelt paa
Børnholm misbrugte nuvæ Ønsker og Tilligelse til Skolen Klager,
mulsom Skyer, og vide Corporaller - jo mindre, nu Corporal reformere
nuvæ de Forældre ikke de Skal efter Lov - Ret: Mandt, Orden - vare de til gode
nytte, og paa god Underdanig Vis at Forældrene ikke Børn. Jeg paa
vedmt Skyer og vred det at Erfaringen. - Det vigtige, Vanskelige nødvendig
Ønske - Gud bevare os! —— Lur som andet Skiøn misbrugt.
— Ungdommen i Børnholm, paa Skolen Dock. Lück: & Pallad:
Eksempl - stort i Forældrene Skolen Skyer - Deel Fælder - ja til Skolen
— Ligesom Skolen Skyer og rydde, jo større gier sin Skid. —
Med Ønske vi, at det gode Forslag til Skolens Indretning, maatte
komme til enhver ved Begyndelsen —

Rudkjøbing d. 15 August 82.

J. Bahl

Διὰ καὶ ἐξ ὧν ἔχαιρον.

Det kan ikke nægtes, at jo de Velanvendige Hensyn Bro-
ren ere dydelige, ifølge at vide Gvandenhed Landet, om
Kolerforslaget. Jeg taler derfor alsammen endnu en-
gang gaar omkring: i dag, siden ere af dem ikke tydelig
gaar forlanget ikke. Det er gaar dist saa langt, maae
Jugen forundres paa, hvi det gaar ingen Gang. Og jeg
Landet, man gaar for at ophindre Epidemiske i Clemenshier,
ubi iam die mortes parturiunt. Hvad mine den,
ker gaar vaaret om sidstnævnte Sygdomme, gaar jeg ikke nær-
mere, og jeg er af samme Landet endnu. Ikke Høigdommel,
om og saadanne Kolere ere de høieligen forundres, gaar
Mag. Borreby forsmaaet imod ydmyg censur. Det gaar
ellers sin Rigtighed, som Hr. Prahl gaar anmærket, at Forslag
om Kolere paa Landet, gaar ikke nogen gange sagtet,
dernæst i Maanet 1756. den Sidst Stiftamtmand Krewentlow
var gaaende. Dette det samme, som var i Vejen da, er
endnu, og staaer ikke lige at ændre. Det kan ikke negtes,
at jo Forslagets gaar den allerbedste Hensigt, og er og saa, ef-
ter Omstændighedernes, gaar det bedste og fornøieligste ind-
rettet. Dersom det kan dog gaar gaa Landet ikke practice,
res, og det af de Omstændigheder, som er dels af Vanskelighed
Exempel gaaer anføres. At bygge mangen lige Nødvendighed,
den, med en Kolestue, maa at forbringe den gode Capital.
Og, saa megen Bredde, som erfares til ere Kakkelovne,
kunde vel nemmere gaa Lagtal. Dog, dersom alle de, der
gaar Hede og Vogn, i dag i de store Vogne, skal føre
Brændsel dertil, vil Veiene i kort ikke forsvaar, og da
kan og saa Vognen forsyne Kraft og Evne med for-
nødne Vinterbrænde. Dersom om dette, og alt andet,
som kan gaa videre, ruden tie Hemmelighed og Extraordinær, re-
ler til Betalninger og Extraudgifter, forlæt jeg med-
let, Mag. Borreby skriver: "Det er dydigt, ikke at gjøre
"~~det~~ Forslag til nøie Vaabed, ruden i Grunde, Lyng, Torv,
"Brænde, eller Vogne". — Og jeg lægger Hjertet til, i Den
anledning, hvi, for Vinsgang, dette mit kan sig gjøre.
Dersom Hvad skal man sige, naar den Snurr med Hører
og Grunde, Trapper? Det er ret at lage Vognen paa
en Krigsmelig Sod. Ni facias, skrev Carl V. til Hertugen
paa af Cöln, ved Meidani Brænding, magno tuo
cum periculo, et bonorum omnium dispendio fu-
turum scias. Det er ikke at lage af Hø, ligesom

Hinc i Comœdien?

Concedite atque abscedite, omnes de via decedite,
Nec quisquam tam audax fuat homo, qui obuiam ob-
sistat mihi.
- - - - - - - - - - - - - -
Date viam mihi, noti atque ignoti, - - -
- - fugite omnes, abite, et de via secedite:
Ne quem in curſu capite, aut cubito, aut pectore
offendam, aut genu.
Nec quisquam ſit tam opulentus, qui mihi obſistat
in via,
Nec ſtrategus, nec tyrannus quisquam, nec agora-
nomus,
Nec demarchus, nec comarchus, nec cum tanta glo-
ria,
Cum cadat, quin capite ſistat in via de semita.
- - - - - - - - - - eas ſi offendero,
Ex vnoquoque eorum exciam crepitum polentarium.
- - - - - - omnes ſubdam ſub ſolum.
Proinde ſe domi contineant, vitent infortunio.

Dagte! Komödie, der var Bakkier i Byen! Dagdamm re-
media violenta conſtituer Sag, og ik gaar ſaadan no-
gen god Vinkning. Ellers lie Folken igien. Det
er vistnok, ſi recte memini, at Folkegodtaget i Clemens
hiar, naar gaar ingang existerer, igi gaar er endnu illim
ens in potentia, skal dets omkring i Dagnet, dets Mikæ-
lis-tie daaske. Omnes ſkiönt gaar deſpade om Dommaren er
reſiderende Folkegodset, dieser gaar dog om Vinduerne saa
daan en Chevalier errant, som dommer ſyner saa daugr
for. Ellers gnomper de saadan Bataling? Hvadet er
det: i Sönnis det ydder Landets Beſtaffenhed ikke kan ud-
rette andetsteds. Ligi gvar ügiönligt det er, at Dagnet klag-
der dem daarlig i Folken om Vinduerne, det gaar, forunden
dennem, hr. Arbac saa ögenſynligen og saa ugiendrivelig nöd,
at alt gvad der kan ligne imod, - - skaar mogt smelt
saa dagiert. C'est fort beau dans un livre. Det er
gient i en Bog, at dømme over de fyrstandiske Bierge saa

Det Kongelige Bibliotek
Handskriftafdelingen

Hannem ind i Frankrig, og ikke, med ret Hensyn, herfra over Alperne ind til Italien. – – saa Landskabet forstaa. Og saaledes samler man Hagens Digte om i Norden. – saa sagtert.

– quasi pœta, tabulas cum cepit sibi,
Quarit quod nusquam est gentium, reperit tamen.
Facit illud verisimile, quod mendacium est.
Nunc ego pœta fiam: rurales scholae
Quae nusquam nunc sunt gentium, inueniam tamen.

PLAUT.

Jeg siger, at Forsøget skiller imellem. Naar en Digter, som uden Smil skriver sin Contract med Entrepreneuren, med megen Bryderi, og mangen Tilvillie, faaer Institutionen i Stand, Skolehuset bygget og meubleret, samt Skolelærens Fugle indkjøbte anvendte og forbrugte; og siden erfarer, at Nogen ikke agter eller skatter til Hensigten, eller Bekostningen, – – – – – amphora coepit
Institui, currente rota cur urceus exit?
Hvad skiller da Beslutningen? piget, pudet, pœnitet, taedet.
amburet miseroei corculum carbunculus.

1. Det som dagen, i Dag i de store Dage, som der ere mange Kvad, kommer Daglig ud til at lade i Dagen, Det eller Dette dages om Dagen, i Talemaaden Een; det vilde saa ligne Hjelpe, naar Den, som præsenteres, gjør det med Beid. Det er dog ikke alle Dage, den har Daglige Anbefalinger. Dette saa dumme den og talarered for sit Vedkommende, og siden Kjøbere, ikke, at det en, deliget skal være, og.

2. saa den anden Side, efter Mag. Borrebys Maade, [jeg kunde ønske, som dengang den kommer] med smaa premier og offentlige Bekjendtgjørelser, eller admonitioner, encouragerer de Unge, og opvække at deres emulation og Iver dyge imellem dem, som ofte har gavlig Virkning:

Saa troer jeg, at Ungdommen har saa Landets Skik. de skiller saaledes, at Pigerne ikke bekjende at more sig Landsbyen Lem saa Vore, som Bornholm, mener ude for Landet, hvor den altid kommer. Og troer jeg kan, tillade mig, at den nysgierrige Klemme, Børn i det, giøre sig ligge saa ønskelige Begreber om en Piges, som en vis Dame har i Dagens, for 16 Aar siden, dannet om Dengen. Han dem tilskrift, ihvorvidt den mennske, at Dengen er klar,

og saaledes videre med en hel Række: det kan jeg vel vide, at han gaaer klædt, som en anden Fyrste.

Hvad Hr. Arboe skriver om Seminarier i Kiøbstæderne, er vistnok meget nyttigt, og kunde vist være meget nyttigt, naar ikkun Landfolket kan formaaes til at skikke sig af saadanne Informations-Magaziner. Ikke saadanne Smaaskrifter ere vane, og Erfaringen viser, at den, længste Vei ere, i ikke, som i meget andet, saa ogsaa, ubekiendteligen og ubetænkeligen.

Ac si dura silex aut stet Marpesia cautes.

Allerhelst, der er vist Ømtaalt Omskiftning med, som alle vore Sange for. Derimod med ofmeget Mennisker, at dyrke en Skolemester, og jeg Vanvid Ret til ikke vidste, ikke maaske undertiden at Maaltids Skade. At der, i øvrigt, i Byerne baade Kunde og Lyst vorer Skole, vil vi ikke al Modsigelse.

Skulde mel nogen af Biskopperne forundre sig, at jeg saa meget to Ord om, hvad min intention dog vorer? Saa meget unødvendigt, som jeg nogang, med en vis Ubetænkning, saa lidenskabelig Biskoppen Høyædelmodighed sig ved skrev:

"I Kiøbenhavn skulde vorer en Rector, og en Collega. Rector skulde have saadanne Løn, og intet "andet at lage vorer, end Skolen". [dette skrev jeg, fordi jeg i 11. Aar har forsøgt, at vorer tilige Fyrste, som Hr. Kofod er en, og derfra med af Erfaringen, at de ivrige Fyrsteconcurrenter, i saa talrig en Mængde, gierne vil umueligt, at ogsaa vorte Skolen] "Hvorpaa skulde "de skikkes af Biskoppen, vorer tilige Hovedsagen, og Skolen, "selver, og have de Indkomster, som Rector tilvendte "hver gang. Til Bygningen vilde jeg vist Bedre "give - 100 Rd. - for hvor af mine Børner, har og den vis. "se Forordning, at Skoler vilde contribuere dertil. "Og, da Skolen har daglige Indkomst, af Landsbyerne "Esbjerg, kunde den laane, og betale igien afhverhaande.

Saa vidt har jeg skrevet. Jeg ønsker vel ikke at erindre, at dersom Forandring ikke kan skee, saaledes Hr. Kofod er in statu quo. Ikke den Forsigtighed kunde gierne have en god Mand gavne. Beviser det nogentid

forrøden, skal jeg undtagen forklare mig, og vise, at mit Forsøg er ikke impracticable. Imidlertid ikke dem. Vi bliver nødsagt, vil jeg dog alle Forstandige, Dømmende om. Saa meget tør jeg skrive, at jeg Ingenio saa ligesaa godt hanfigt, og er ligesaa desinteresseret, som Hr. Piloneos. Sed manum de tabula.

Malo convivis quam placuisse coquis.

Gl. Stan Marie, 1782. den 9de December.

P. S. De Høj Forn. Hr. Prøven erindre mig, at Vinke gaaer timelig Vogl. Hvad Hjemt, jeg har skrevet, haaber jeg, Ingen Forestående over, thi det er ikke Skjødesløshed, som har givet Hinn, eller Andet.

Til Hendrum til Stole i Aagust, reserverer jeg mig til mit Forrige, som vil er Hrn. imidlertid, men ikke igientaget. Hvad Stolpe Stole angaer da vare det en ensidig Ting, om den Ene vil have det i Stand, hvilket vel ikke vare ugiørligt. Og vilde jeg, for mit Vel, fortrinlig giøre gjøre Vinget Fornøielse. Gl. Stolpe-Hedegaard den 17de December 1782.

Naar du ikke har gaaet fra Kjøbenhavn, eller om ikke du Herre, hvorfor jeg vil ønske ikke Lykke, og ønsker Kiærlighed og Fortrøstning for egen Ende? — Gandske afsindig Fuirle jeg ikke nu ikke Andre; jeg sidst havde paa dette Blad: ikke saa mange Mand, at jeg ikke vilde ønske ikke Broder, Ung eller Gammel, som jeg paa den Salighedes Ende for sig selv Kunde afbenytte, og giøre saa lidet eller stort som jeg vilde, har ligesaa Hr. morlig Bygder, som nu ugentlig Hunger ud, ligesom, Fuirle mig ikke vore tvivl? Fuirle, du Mand, som har Kommet saa grundet agter ikke saa stort at føre ad Lidt Ere Broder til Stolen, ingang om Fuirle nu vor Gud Salige Fader, eller Moder, regt jeg ønsker ikke at mine ikke Ere eller Ung ikke Gemeinskab, saa maa du ønske ikke Gienstridighed Frist paa Landet, medens jeg ikke Gud

Haarfarg lie ah thor; men Arfar hvor ingalog ikke at Degnen
skuld blive begravet uden Liig Brønde-Degn; Ja formåden
vil at Degnen skal passe ah Gaarden og skuld Degnen bruge formugen
dem, er ah ogsaa sagt, skulde alle skuld give, ah Degnen alene
skuld give paa dat, Man nu Ordning ikke mindelig, men
om vil aarlig erstatte, saa mugen at Degnen billige Jamah ah
mest af sin egen formindskede Brug; skuld da just koste
og Gaarden mere ah med dens Brug, end for min paa tilbyder
ikke; Ja ikke mener, end skuld Gaarden paa samme Vilkaar
Mangaa Capitl være 3 à 4 dem, Jac: Carl, skuld ikke mindre
mugen af Liig Vogne, naar dog Kongen dømmer Grix,
formåden vil skade paa Gaarden, man med Lyng og Torv som
Liggen paa Capitl giver, ihvor meget Herren end ikke vil
ah vi paa dem Liig Vogne Gaarden, dem formugen vel
for Liden. Enge Prof paa vi gimstridige formoden som
skammelig forsømt dets Konges Befalingsmand, dem ikke saa grov Brug
Mangel-Mindre, ah ikke skuld dem nogen Gaarde mere Ordre
begjæring vilde Kongens Liig og Begravelse; Ja Formanden
Latinske Skriver forestiller ydmygtigst dem nu Provst
mand Broelyd, og skal giver dem Vidne og Bevis, Formugen
Gaarden Gaardmænd Gaarden, Capitl, men skuld og nu
Kongen dermed afskaffet, saa vil Myndighed ah straffe videre
dem, ihvilke vilde sig gamle med Gaarden Skyldige? dette
ah for sig i ikke Prael, vilde vel nogen Prof kunde sig selv
selver veigre lie ah paalegge Liig Vogne, og med mere
ah Kongen vil Vorlegi Hensyn ved lie Gaardmænd.

Endnu er jeg og dimer i dem Tanke ah angaaende Skole
holderen ej dør være, som vi kan undvære, og ikke kan vi i
mange, om med ikke i alle Degne: i Store Degne, ligger
ikke Gaard ved mig for Degnegaarden; om man
vilde undlage ah af Ja Arbeide ophæve Capitl Degne i nogle
Degne ligesaa terribles som ikke kan ophæves paa Papiret,
saa agter jeg dem dog Gaarden for ellers i en ikke andre
mulighed ej skjønne, ellers og mindre Degne, ellers skal
er ikke vi allermindst Gaard ikke skuld Gaard for
i Skole om Vinteren, og ikke forderve Degnen i andre Vogne
ellers skjønne, skuld nogle dermed Penge gaarde for lie Skolen,
saa Gaarde ikke med skuld nogle skjønne for Gaardmænd
som Kunde være dette lige. Men Gaarden skuld være
den Omgaaende Skolelærer? Paa med Vi, ikke skal være
en Udvej, som ikke skuld Gaard, og gode ah Gaarden paa
Vinteren Gaard: men vor Skole ikke Gaarden ah Gaarden Gaard og

Udbygger Lærk for egen Bøn, med at man skulle lære den alle,
som dog ej var begavnunne ved de andre. At skulle vi ikke
undvære Præsteadet om at lære den at skamme i sin Bog, og gladre
forlyste med, se at dræbe den ugudelige Snorren at forstaa
vore Liebet Faderunse og Børn mange Bladt igiennem; saa
skal den Kunde skæ Mose og saa kiøre paa Papiret. Snarlede
Bønders Ordighed ske at lagttaad Hoergaedrene og lor,
vore dagligstue, nu vinduer man, at den ikke løbning skal
gaae for sig om Vinteren, neue snorde? i Bønders saa ladt
Lokkefue, men om man og vilde forbedre at undervisning for
Kunde skjerpes med Grundighed, maatte man da ikke betydning
Ordene Kaad naar de skulde tør og igiennem? nu i Skuler
dog ligesaa vel, vore Børn, neue Gordi jeg kan indsøm
Degnen ikke at paa dieurs taad, ingang om aarh, skulle jeg
og Kunde undregge de ikke Kunde Grund vise det for,
gyede Brik, Hvad skulle den vel hos os Drang, der ofte
Degnen børe ikke i Lommen, for saa jo de jeg dem i
Mørket? men alvorligere at tænke paa ikke ugelig, ser,
skulle og virkelig de dette være Lærere, at saadan Embede
at ødelægge Mester være den gamle Adam? Jeg ingen Kaar
Børn taler ikke sig imellem giøre, neue ydmygen naar
de høre at ødelægge os Børn, Jeg de dette Ordene jeg skulle
Lyst jeg ikke ydmyge mig for dem, Jeg de ikke ydmyge
sig Mider ved Forbindt, Ordene dette og, at de Børnene
og Børn, jeg Ser ved Kunde synes at opmuntre, Jeg de
Lyst jeg ydmyge jeg saa mager Øie, men de ikke mange
de dette Lyst ikke dette ved ikke Lyst de dette.
Visnok ikke de Skolen ingen, om Degnen Lyst Jeg mange Ungdom
skolde for gang, men Forlange Jeg og en Mand Ungdom
og Troskyldighed? Visnok Kunde jeg dette for Cømre, ja
vel mindre at jeg Fortjente Skolen Jeg for dette ved Jeg de
Jeg de Kobe Ferier.
dette jeg ikke ved en Kobenhavn
Dette Kunde blive Seminarier ~~Jeg~~ Landbyen Mødregaarde,
var det dem jeg almindelig at Kunde Børn, dette jeg mere Jeg

som at finde dem, der efter almindelig Skik vare vorne ved, medens Sangen
og lige med; men forend Skolen overdrages Kolter i Næste-
stunden - - - erg gjennemser mig saa efter erg kunde paa eene
Dag, Skrivemaade og Tiggren, erg har skrevet i alt Fald af Haar
Nekaa afskyelig Skolebygning af ung opbygt; naar mange
andre Egne forfalden offentlige Bygninger, saa burde
erg ei lade dem i Betragtning, som Efterkommere
ikke mordig. Boels Kirke har 550 Rdr lyst
i Kunger, og endnu har erg ikke kommet saa langt, at Tanken
i Ny Skole-Bygning oppstaar for 100 Rdr —

Kunde ikke udfaldet af alt dette blive saaledes: Dersom
som mange ikke Kunde bore Skole i deres Bygd indgive deres
Forslag dertom, naar samme da blev erklæret med mange
underskrifter sigtigt, Kunde det opfyldes. Da derimod hvis
Bygden Skolen og bare saa mindre, eller ikke allermindst
indgiver deres Forestilling om anden Anstalter, hvilket
ligeledes underskrifter Kunde bifaldes, saa lad det dog
som man vilde skrive det nu Kunde.

Skolen

Offentlige Skolen ere ungtige, de ere skadelige, de foraarsage skam-
lighed hos de Gamle, iblant Almuen — Hvis nok saa de Aarsag
dette sydlige udmærkede Forhold, som kan saa langt dirige ind
i Engrant end mere Forskjel, skjøn synes Overbevisning og mange skrive-
lige Gagnuelighed selv dulage dette meget Vanskelige, som saa godt saa
ugtige Følger, og endnu saa mange Opfyldning i blant Almuen
i vort Eget Fædrenemaal; ikke mod den Regjeringen, der Kjøbing
ved, den ere Klagen saa Forlorne og rindskjebnede, at vi kan saa-
ledes og paaskue Skadelige sig Bekjendtgjørelse Rigtighed; thi kan det skee
ligere, at offentlige Skolen foraarsage den, som Almuen saa ska-
ge Klage, spørge dette ungtige, skinnelige og Studenteragtige
Skolefolkene Sandhed; ere offentlige Skolen ungtige og skadelige,
da — ja hvad da? nu skulle man dog de Følgerne af denne Bekjendt-
Rigtighed — ere de ungtige paa Bygden, ere de det og i Kjøbstæderne,
i det mindste ere Klagerne, hvorfra man vil begynde Bevisets Rigtighed,
ere og dette saaledes i de Gamle i Sidste ere vordne, end de Gam-

la foo jo, og det just fordi de have skole, hvad følgen skrev? gaude
for naturlig dette: at skoler - danske skoler for almuen
bør aldrig anlegges, og de allerede anlagte som - dog maaske disse
offentlige danske skoler ikke ere saa ringeagtige og skadelige, at de jo
kan taales - Præsten fortsatte, som saa skolen iblandt sig kom for
øvrigt mangle aldeles ret, svarede hr. Sag: Borgerbøj er saaledes, at
al vores Ungdom bliver kan dels inden i sin Bog end videre og sine
videre kundskaber ved offentlige skolen, saa ere de bedste godtdigere
dispositioner die mangen rigtig anlagte kundskaber fattige almue; thi
saa er vaar og god Judmeldelsing blevet en skandelig Udmeldelsing - jeg siger en skandelig Udmeldelsing; thi at de Unge
som antages til Confirmation, kan oplese saaledes Ordene af deres
Børne Lærdom ikke at kunde staa med sig dette megtig inden i
Bogen, men det ikke vore følgerne af forældrenes Uduelighed
ning, som under deres Børnelærdom saa ofte igjennemgaa Exa
minas og forklaringen for Børnene, at dette af de mange Gjen
gangelser klart kan ses, som de aldrig have lest i Bogen, at dette
ikke saaledes i de andre Bøger? hr. Sag: Borgerbøj svarede
dertil, at den som skrev: det eneste, de, vore Unge, mangle,
er, at de ikke bruge at læse saa godt inden at dem Mangel kunde
ophæves ved ofte gjentagen Læsning dette skete ved offentlige skolen
paa Højden, og kunde dem forældre pinde, saa vare offentlige skolen saa nød
vendige og ægtige, thi derfor de Unge kunde læse godt inden i sin Bog, de kunde
forberede, naar de skulde bruge den til Confirmation, udtalte endvidere
de Unge, kun ny, da vi først maa dem have dem bade at stave og læse - den offent
lige skolen ingtig og skadelig i sit blandt adskillige forskjellig, de
de skrev, gandske overflødig, naar forældre skrev, ivrigere og mere
saare Forskrift at udfylde deres pligt; thi de skrev almue ingenlunde
Exempel dem, dagligen dem bemerke, og gaa Børnene en skolen om
dag, ophøre Morgen Morning, overflødig jo gandske unødvendig, og det er dog bedre
vorlig, fordi vore Børn maa ikke unødvendig saa tid i Skole
stuen, thi almue indvortes forskjellig skal komme den samvirkelig med
den børnelærdom, og det paa skolen - Præsten vendte sig til den gode
Skolemester forslag - dog jeg spørger om Undskyldning, da dog hr. Skolemester saa tydelig saa
angivet dette; thi samtlige Tilhørere paa det tydeligste at bemærke Præstens Forklaringen,

saa at dersom ikke Øx Arbeide ikke kan bekomme for unge Folk i Mund-
Lagsdrenes Riger, og det paa mig Kun, om Egennytte at giøre, der gielder mig Ligt
med Stalle Dage, om ingen med Krone-Kald paa skorne; men Øx Arbeide giælder
Ubegaaet at opvirkge, at naar jeg taler om Ungerne som Skolefolderne, saa forstaar
jeg om Skolelærerne og naar jeg taler om Kirkegiængerne, og naar jeg taler om Ungerne, saa
spørger ikke, hvordan de Lunde være, men hvordan de skikkelige være, og mange Gan-
ske-Riger kan jeg sidde, uden Anstrængelse kan dig Landet giøre, men aldrig kan jeg
Lunde, umuligt undtagen nu, forlanger at rette dig Skiemt Gaard i mid
Byen, jeg gierne giør, — jeg Ernærer den Holstenske Bonde Stand
for sin bornholmske, jeg ønsker derres Skole, Ungerne være Skolefolderne
og dellige Arbeide Stand som den bornholmske, jeg vær at ødelægge Hvide
baade die Lærerne og Forlinger Klædskabe i Lesning som Skrivning
og Skrivning, og i Catechisationerne, spørger jeg nu som forskiel imellem
deres Ungdom og vores, og det just, fordi de ere saa ligeskelige at
eie saadanne Skoler, som vi mangle — hvorved Naturelreguingen
imellem den Holandske og vor polske Bonde Stand kan kan Stod, det
vær jeg ikke, saa meget troer jeg nu sandt: Skal dette den Hollandske Bon
de i sine Priksdø stand, hvori den bornholmske Bonde er saa
lykkelig at leve, og da skal man tie Skolerne og deres Lærere for
ringere end Ungdommen af deres Lighed i blandt Almin-
delige Skoler og disse Skoler Anstalter være, Kun som vore
Forfædre, for os vare de Midler die Ungdommens Undervisning
i det som simple og nødvendige, skrives Læsen, nu skal Seminarier ud-
le paa Bygden Undervisning — Men men og saa Seminarier og maaske Mil-
lioner paa den ene Side, ere Kristelig Opmuntringens Midler die skiel og
Lykkelige, ligesom paa den anden Side Vanskjebnens og ufornuftige Forfat-
ning Kunde sige dem Afskyelige som Vognskab. — Mange ere dem, som ønsker mine
Ord jeg Kun anføre dette. Man søger Kun at opmuntre de Unge die at troe, at deres
Ungdom forældre, beskrives ved Kristendommens skikkelige Lesning, de maa saa snaart
Seminarier kan oprette nu Klages Fyrstige, i de Unges første Aar, paa den Maa-
de vilde de af det Kongel: Landmilitsvæsens Selskab udsatte Præmier, Bon-
den troer, at have ingen Kriminelige Hvælder forbrydere ved at opfylde Selskabets
Fordringer, og derfor ønskes de udsatte Seminarier, men kan Bonden ikke betale
af deres Kan saa store Kunde om Egennytte, saa giælder det, at Seminarierne forsynes
i udsatte, saaledes gaaer det ved Skoler, naar Bidrag nu paa den ene Side deres
Lyst die Frihed, og paa den anden Side den Evne, som Undervisningen kræ-
ver

Endskiønt det gaar rund Natten, som rund Byen bekiendt, saa rund omvandringen altid klinger stærk og saa nær givet som anlog til en ordinair indkastning til Forbrydelse, klinger det dog saa gandske lidet fornøyet, naar det for ikke at sammensettes for Critiquer, naar og for ikke at giøre det til et alt for stort corpus juris, saa vilde tage for mange Tid for Læsere og giøres for tung for dem Befordringen til Communis.

J. Mahler.

At tage Alle Ting i den beste Meening

For iblandt de mange practiske Vanskeligheder, som jeg anseer vore Seminarister i potentia maatte kunde komme til at møde, naar de som Rectorer i Byerne, for første Gang skulle staae i vore potentiale Skiøgte-Skoler; vil man skal tage dennem Rectorem først: at tage een enhver tydelig bettent Ting i sin gode og rigtige Meening

Naar for Exempl. en ung Mand lide for skarp Irettesettelse, for jeg altid tænkt, at vi vore ligesaa beskiæftigede som pligtige til først at søge sin egen Fordeel at skiøtte sin Irettesettelse, og derved at anvende alt til sin egen, som nogen høiere Dygtighed, iblandt at lægge for at finde det Gode hos en og alle dem som vorde ikke gaae extra statum Creaturæ for at skiønne Consequent Ragerie over den anden Irettesettelse, om alt ikke vilde og alle patienterte Mennesker kand alle vore som mellem Herat og Tig: in hac re omnis dissimiles, in caeteris haud genelle

Jeg tiltroer det er Latham eller alt for skarp Skarn at begynde ad Modum Pigeorum: Komme og gik. Ja og Fem og Skodsem Medialorum: Omnia egregia! benissime Cognovi! bene! bene! respondeas. Bene! bene! hicia scripsit! Digna! Digna! est intrare in docto Nostro Corpore.

Jeg gaaer ikke i Mod Klasse at finde for Exempler, som saa ofte giør mig den der at nogen mit Klasse, og ikke følge dig, for vor gamme Skuskabs skyld, der giver Alderdom Tolerance. Hand som om Nordisk, uterveges sit, tiltroer sig skarpe Irettesettelser saa skrap skrapsuligt og inderlighed, saa Storm, Koem, med de Veteraner, som med Ror og Forsvar sad for Lidsten Ørsted Landets Sorgfuldhed. Ikke Cicilius og Magdalene Skrift i Pouletter maggler Philosophi Forslag intet uden Kongens Befaling til Efterlevelse d: n: Uden Consequentmageri at sige: det vaar kun Kongen sig befalet at skrive Forbeder Udbiggen, Piger, Drenge, som var Storm i Pouletter, skal udtages for 2 Skillinger for hver Skarn i 3 Aar og skulle ikke at tage dem til Confirmation for den nye Kop-skat nu antalt i Kiøbenhavn syge Aar, saa skal Christendommen komme ud paa Gade i Pouletter! Forsten Præmier og offentlige Opmuntringer af Fredsens Dage, skulle skiøtte

er skrefvet med den Ægte Danske Skrivemaade, professor Rein ogsaa
lægger Mærke til er det nødvendigt, at det skjønne, som
findes her bøyet efter Nominativus og Genetivus: Aber
Haud scandet dagen: Cave res Philorei agentur, alt vem
Philoreo agerer. Rimeligvis Philorei Forfatteren det, fremfor
ikke at skrive dog mere med det samme Forlaget ved Haudt Jacob Brun
at sige: Hæc Ego: Vos plaudite! Men at skrive Nominativus Substan
tiving, Forbindelsen med det Kunst skjønne Contra! Og i stedet
for alle Skabninger skulle fryde sig? Skulle det saa Forfatteren ogsaa
over den Afdøde Philoreos? Det ikke alle Professors Ægtefælle
som Rektor den høflighed, som skulle Aandelige Interesser Forbindelse
Ja om ikke Embedsfolkenes Affection for hans Person satte Grændse og Limites overskred;
Thi var ikke det skjønlige Skillerum Haudt
giver imellem Lægen, imellem Præsten- Underviseren og Professo
rens- Mark? kunde gjøre det Stof til et Satyrisk Skuespil?
Imod Vesterskrivelse Lægen angaaer, da for første den, dette Skrivelse, men
Undervisningen ikke Forenige Lægen vedkommende Dagligdags-Forretninger, men
de ikke Titulaturer, saa sagde de dog Actualiteter vedkommende Forholdet
Embedsmænd, Capitel Provst Embede, og Provsten giver Lægen saa
snart Adgang i Skolerne, som endnu den af Skolerne er Lovlig
Tilsynelsen Overdommer. Den Skole som vi Lægerne under
vor Opsyn, kan Ukyndige forestille sig under Provstens
Forrige Actioner altsaa ikke saa gandske indirecte til os.
Hvilken for resten giver Lægen, som Forsvinder Dagen- Undervisningen
saa vidt vides at skjønne i ogsaa Forsvinder Skoler- Undervisningen?
Ach Rectoren kunde besøge at laane at lage Lag i sin rigtige Udvikling, skjønne
mig klart af den saglige Fremstilling Haudt begynder mig. ingen anførte
Forslag om Byens Skoler omtrygning Haudt Blandt Exempler paa, at
at nøiagtige, præcislige og vel overveiede Forslag kan standses i sin
Fremskridelse, forestiller det Daaden og Lovs Rotte, naar man begynder
at bygge uden forud at have fuldt Stof at bygge paa, og Applica
tionen er ligefrem at vi ikke Lidt. Først bandt gjøre grundige
Overslag, for vi med vore 300 Rd begynder at bygge nye Skoler
og kunde derfor forstille mig, at ingen Mand skulle bedøve mine Øren
Hoppens Skrig eller Skrom; Jeg indrømmer mig disse Forslag
at være grundet i ligefrem god Intention, som Philorei.
Jeg forestiller mig som ugtigt, at de forrige Lægen, var vore Skoler bedre
i Dagen, end Dagen- Folket, naar det endnu ikke af Fremskridt, kunde faae
i deres Hænder Rotte for mange Fattige Borgere- Børn, som ere bedre
at lære at skrive Haudt Dansk og saa Regnestykket Skolen kunde blive
begrænsede Seminarister, som vist vel skulle lage til taabe mange
at faa gode Kar Skrivere og mage Klasses Landlige Lær, Skrivet
for Bønder og Skrivere Adgang ønskede jeg ikke Rotte Skole vare

Egen Rector. Ej ing skrevet skulle giøre Rørne Skole til et Borgerligt
Rectoren til en Vankundig Forstand av ret gudeligt Øpsyn i Logiken, i
Vand for Hoved noget Gammin Lægangen - desse skrivte Stigninger, saa klinger
ret, ing ingen Kommunet, Gravamen imod saa Valg; Ej sætte saadt Tillæg
at sine Skolens Lag af, saa maatte saadt ret ogsaa sætte Tillæg at Corpor
vere ret Lingboere af Stamme, som stod noget bar anstaadt til Gudsdyrken
etc: etc: Men ret. Rørne er baade Borgerdoms Skole og Latinsk
Skolen, Cor saa for Hoved siger sig at høre ene Egen Rector, da
er ret baade unge Lærere og ikke for statum Quæstionis, ret baade giøre
Nem, at af de 2 Disciple i Skolen i Læst Chatechismo og Sorat. Hvem siden
ing opfordres til at Gotgiøre Skadning for Skrivt og for Hoved saaledes ret
Gaard er ligesaa eger Rector, som ingen egen Skole til Ve, saa maae ing
ret spørge: Kan ing da allerede tiger Gudskelade Gudkommelser? Kan ing til
Gode-Kaldets Forordninger antager og Confirmer nu saa nu saa Landets
ytter Dølag? Hvorvidt kaldes da denne Skoles Egne Rector Valg i
Skolen? Hvormange maae Gaard Dimittere til Academiet? etc:
Skrivt Vare og Skader! Saa Vankundig er dog ikke i Ve, at Gaard ej Gaard,
at maae gør Gaard Vandskikkelse kand komme: en ordentlig Forfatning kommer ej Lemaa
ing for for maatte Gaard en offentlig Gaard, da for antaskelig ing offentlig, og
Gaard ing for vedkommende ing til at Gørestaae andre, saa er min Mening ikke for
Gaard maae til at Gørdrage Landets Forordninger. Latinske Skoler. Gaard
Nu da vi ere vant til at omgaaes Gaard Gaard og Skader, saa ønskede ing, maae
Vi omgaaes Gaard, at de ville rette Hr. Byen Gaard ing opmærksom: Hvormed
ing for Continuet Gaard; da ing gaar min pligtmæssige Gaardgivning, Gaard ing
Gaardtaae, at ret var mit Gaard Gaardlagement Gaard Gaard og andre Gaadlige Gaard
ret for gjorte Forslag i dette Gaardseende, skjønt ret ikke Gaard Gaard den indfor
Ging Gaard ig ogsaa mærke Gaard, at de for allerede Gaardskjelige, Hvorledes
Gaard ret da maatte Gaard Gaard og Rørne Skoles mest nærværede og dyb
gaardsomrørede Gaard. Gaardmærksomhed Gaard Skader maatte Gaard Gaard, og Skolen saa saa
maae Egen Rector. Skolen er jo for saa Gaard, Vi Gaardskabelse ere da
mest ret Gaard Gaardlige Gaardstigende Gaardkaldelse af ret Forslag om nye Skoler
ret gjøre mere Gaard, at Gaard Gaard, og Gaardets Gaardskoler maatte og Gaard
af sine Lønner og Gaard i Gaard og Gaardste, da saa mange Gaardette Gaard
Gaard til Gaard Gaard Gaardrum at Gaardte i dem. Ja! Gaard vilde ret ogsaa Gaard
Gaard Nexøe og Gaade gode Gaardse-Gaardrin- og Gaardgum-Skoler, Gaardelig ret saa
maae ret ligesaa blive Gaardtænde med ubillige Gaardører ender Gaard
maae i sin Gaardgivning Gaard gaardmaae, da vilde ing Gaardmærke mig i Gaader
til Gaardgaae Gaard-Gaard; Gaard ret Skoler i alle Gaardbstæder ester Gaardsdom
Gaardmaaligning med andre Skoler, Gaar maae nødvendige ned paa Gaardsen?
Vilde ing Gaade ingen Gaardsag at Gaardaade nogen Gaardrørgen Gaardgaaing, saa maae Gaard
Gaardgivning dog ret Gaard gaardte Gaardmærke Gaardgaardom Gaardsargaardom Gaardabinet Gaardis

Nyt Forslag

Paa ostre Gaard Gaard-Skoler i Gaardaloser nærdraler Gaard Gaader, skal
de dertil Skridte tage deres Ord i den beste Mening, og aerdig Gaard

Lunn Anordner dagen sig Tillads, at gjøre ved sin Statis Overslags Gaar
at skiøn eller giøre skiøn Lemandsdommere over den anden Taxation
Hvo herimod Gjorseer sig skal nyder, pleiende Vota Constitutum Rommas
die at Gjøre alle Bodsmænd og Bodsen-Rommen die at Calender-
Dieth, saavi der Formedre skal sidde Gaar Bord-Carta
Jan den Skaal Land pligter skriftlig Forestrumsker Liisen ved Vagtmagnerden
og Gaardsfogedligen. Vaalades skal ey da mere dit Gjøre
Mandt at sidde Gaar Bord-Carta Rønne og Gaalicher
8. Meter gratery Datum!!

Bornebye

Gaalands de Bogens, som Land Gaar den Gjøre Gjeste
af den Kolds Overdrefen Gjøtninger vidt Skjel
Kierkegn Skar Gaalands de Gaarden. Bogen er omtrent
Mygd, og Dirnen ligger midt derude, de Long
Gaarde Gaarde og Huusen, som er idenne Gaard i Gaalands
ligger ikke Gjendeby mere end en Fierding Vey
fra Dirnen, den Gjørste Gjob ligger nogenlunde
Rundt om den Kolk af den østre, Skiøt Gaarden
Gaar saa kaldede Kirke Land, hvorom ey Gjelder
Gaar meldet, dette vandet, Skov Vrigen Gaar Vandet
i mere Gjørden Long eller Gaarde, den Gjørste
Vey, som til den omtalte Dirke Lades Gaalands
Rund nedfordres, overgaaer ved ungefer 50 Vogn
Gjelder maaskee ved Nedsogning, Land dette tillads
at regnes af Dirkens Capital. Ligesaa mange
Gaar Bogen er Den 40 Gaar, naar den Kolk
Gaalderen ikke saa ofte nyder den aarlige Vand, dette
Gaar de 5 Gaar aarlige Gjødsel Gaarde, Gaar de
Gaar kaldede Kirkeborg Gaardes Dirke Rund
Rund Kolk Gaalder Gaarde, uden den saa af Bogen
eller den Gaarden Gaarde Gaarden Gaar for Gaar Kolk
Embede Gaalde anvendes, giøres vore til
Gaardelig. Brendt til Gaalandsbrun
Ved ikke saa Gaarlig den Vey at bevare.

Kunde nu en Skole paa denne Aldre og Orden maatte
blive oprettet, kunde det vel mange Steder
saa ske store Nytte, hvis vi gaar ikke
vel paa nogen Maade, hvis vi gaar ikke
nogen saa at sige vorde Confirmanternes, eller
den til Confirmation indtagne Ungdoms
Kundskaber saa vi vel maae haabe paa Fremdeles,
kunde de blive Bjørnen, gaar det vel an for
os ind, men vel ja ene, eller i det
mindste dog nogenlunde forvist maae komme
i Skole til Christendt, Sacerdotium non esse
Otium, sed laboriosum negotium.

Da jeg nu som Capellan og Degnetjeneste saa vel gode Haab
arbejdet her i Menighedernes i nu Tid af 21 Aar, og saa meget
multe at arbejde dagne Tanke til Ende, saa det Haabet
nogen vel forbeer, og ing end i dette Stykke saa forholdene
i saa mangfoldige i den Orden, at de ikkun kan det for vore
Børne Vel i ungdommen at faae dem oplyste i Kristendoms
Kundskab, og sammen med Kunde for Nødtørftighed; saa er Erfa-
ringen, hvad den stærkeste del angaar i D: herromkring. Hos
nogle faae forældre kand vel falde adskillige fortvivlelige svære
ind, i det at de selvde Børnene skiligen vil gjennem, med til
lesning, saa de vi endnu sværre for Præst eller Degnen, forend
de ere saa vogne, at de skal antages til Confirmation kunde
selige forældre paa nogen Maade Exemplarier blive hjelpelige at
rette deres Pligter, gaar det vist nok ordne en større
end ungdommens Underviisning, da forældre selv kand lære
og derved hilges Børnene forne, kan forøvrig, da ingen ellers
paatage saa vor Tanker saa vidt.

Hvad Ønske Vore Overgivenhed vel mest gode Hjer-
ter maae vi Guddommelige Børne Kunde, Hvad Konne
Børne vel Præstens Stræbsomhed angaar, da er ing vel at de
Børne vel at ønske sammen; Herom Guds Naade gjennem
Kristendommen til at ønske sammen; Herom Guds Naade gjennem
Kristendommen, og vi Lærer vi vel at kunde saade Ingre-
mator i Haabet til dem. Jeg skal og vil gjerne gjøre
mit Quantum til samen: ønskende ja for ja Folkets

Kahler.

Pro Memoria

Paa medfølgende Forslag vil Brødre-
ne tillade at tegne deres Erindring.

Jeg havde troet, og har allerede
i nogen Tid troet saa, at skade vil
saa kaldte Skole-Casse bruge anvendte til
en anden Skole, som skulde være almin-
delig for det hele Land. Man ser saa
mange Ting til, at det kan sættes i Værk.
Hvormeget Hans Højædelighed, Bi-
skoppen selvselv mener med denne, ligger
som og Bal. Biskop Hersleb, i sin Død, paa
at samme Erindring. Det Hjørgrundsaal
er saaledes allerede afgjort: Enthu-
siasmen i Almindelighed er meget
ildend, allerede mandkiendig, paa de
Landet, end andre Steder.

Brødrene anbefaler, at skrive
paa Documenter selv, og at lade dem
circulere sub sigillo. Sct. Marie
1782. den 24de Julii.

Conferentsraad v/ 25de Thestrup

Kaldes for d: 26te. forrige dag, men Embeds forretninger forbød at eiende
, men for det Medfølgende Forslag til Skole-anstalt formedelst dags
Efterretning d: 28de Julii klokke syvtes dennesdt d: 6te
Augusti d: 2den pleie og Confirmat d: 3die pr. Middags-eiet Cathaker. Storaa
Hørsted d: 29de om Aftenen og Confirmat d: 30te ejusd. fra Vallekilde
d: 31 Confirmat fra —— C: Witte
d: 31 til og fra C: Mahler.
d: 1 August fra Sorøe
kom d: 2 Confirmat d: 3 August fra Sondtoppedan.
Kom den 3die og Confirmat den 5te fra M. Thrige
Kom d: 5te om Aftenen og Confirmat d: 6te fra P. Sommer
Confirmat d: 12 fra Ørbæk. —
d: 13 Augusti til og fra Mahler.
d: 14 til og 15 fra Mahl.

Hejvelb, Hejvørdige og Hejlærde Hr Biskop Harboe
i Christo Ærbødigste Tjener

Da Garnisons Capitain Klöcker fik paa Festningen Kiøbenhavn d
1 October en Søn døbt og kaldte, dig at gaae tals, saa ønskede mand S. Hr
Biskop Balle, som Gevatter paa det ydmygeste gratuleres, hvor med Hr
Provst Tybring, at vel vare Dagen og Øllet Lidt Festningen var
for skiøn, uden ingen Pragt i mit Bad, og at de ingen vidste,
som skulde uden ingen Pragt i mit Bad, og at de ingen vidste,
Dem at staae, dog ydmygst forudsatte mig, imod dem min Pas-
sering til deres Hejvelbaarenheder at indkomme, som
dog lev giør allerunderdanigst Erkiendtlighed for at forblive, og
vare ærbødigst i mit Bad at Calster Lit Øster Caserne og Gudrun
paa følgende Billetter: Først dog maatte begiære dem mig
Lit gode kommende Gulve stal og Ovne og Kaffel og. det mig aller-
mindigst fornødte Ved paa dette Sted, Lit vore Forsamling
for nedgangne indgiftes Lit mit Kalde Barn. 2 Ved dog og
for nødvendig Ved, saavidt dog kunde, maatte nøjes ed
Gundvast aller Førstand Hejvelbaarenheder Lit Ginds Lit vore Capellan
paa dette Ved, da dog og dette kunde nøjes med 14 Favne
i Persien Lit mine fornævnte Hr Ayerbeck paa favne 70 Alen og
siden Lit Gaarde fuld, som nødvendig kunde, under
Kongelige Ekspeditser, 30 Alen. Dine Ærbødigste Hr tjenere. de
er ærbødige Tjenere, som dem mig Lit, at indkomme

3/10 1782

gunstige Forbydning og kommende Recommendation, forsaavidt Dig vorder alle Ansøgter og Bestillinger Eders Sinde paa at fremme

Deres Høivelbaarenheds
i Christo ydmygeste Tiener

Christiansøe
d: 3 Octbr 1782

ydmygeste Diener
Johan Neth

P.S. Skulde min ydmygeste Herr Svigersøn finde Deres Høivelbaarenheds Forbud og Befaling accorderet, skal mit rigtige Kald Brev, Collatz og Confirmation strax blive indsendt.